

ØKONOMISKE OVERSIGTER

DANMARK

Oktober 1916—Februar 1917

Ved
Einar Cohn.

Indhold.

Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser)	S. 191
Børsforhold og Pengevæsen	S. 198
Prisregulering og Priser.....	S. 209
Landbruget	S. 239
Haandværk og Industri samt Arbejdsmarkedet	S. 241
Handel (herunder Udførselsforbud) samt Samfærdsel .	S. 244
Andre Spørgsmaal	S. 250

Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser).

Ved Lov af ¹³/₁₁ 1916 bemyndigedes Finansministeren til at optage et nyt Statslaan, stort 75 Mill. Kr. i 5 0/0. Statsgældsbeviser, overtagne af de fem københavnske Hovedbanker til en Kurs af 99 0/0. Af Beløbet forfalder de 25 Mill. den ¹⁵/₁₁ 1926, Resten ¹⁵/₁₁ 1931. Dette Laan skulde dels anvendes til Tilbagebetaling af Statsbeviser til et Beløb af 40 Mill. Kr., udstedt med 15 Mill. i April 1916 i Henhold til Loven af ²/₈ 1914 og med 25 Mill. Kr. i Henhold til Loven af ¹⁹/₈ 1916, dels var Optagelsen af Laanet en Sikkerhedsforanstaltning, forsaavidt som Kapitalmarkedets Rigelighed var saadan, at Laanet paa det da-værende Tidspunkt kunde optages, og forsaavidt man i

kommende Tider, som Finansminister Brandes gentagne Gange har fremhævet, med Sikkerhed kunde regne med de af Verdenskrigen foranledigede Udgifter, hvorimod saavel Statens Indtægter som Muligheden for Optagelse af Laan var udsat for at svigte. Af de ovennævnte 40 Mill. Kr. Statsbeviser forfaldt de 25 Mill. den $23/2$ 1917. Ved Lov af $15/2$ 1917 bemyndigedes Finansministeren til at udstede ny 25 Mill. til $4\frac{1}{2}\%$ og med en Indfrielsesfrist af et Aar, for at Statskassen ikke under de nuværende usikre Forhold skulde blive unddraget et saa betydeligt Beløb. De 15 Mill. fra Loven af 1914 forfalder den $3/4$ 1917.

Foruden de betydelige Indtægter, Statskassen har haft gennem de heromtalte Laan, er der endvidere indenfor den her behandlede Periode indgaaet Udbyttet af Merindtægtsskatten for $19^{16}/17$ ifølge Loven af $17/5$ 1916. Skatten var paalignet med $66\frac{1}{2}$ Mill. Kr., hvoraf $51\frac{1}{2}$ Mill. fra Kjøbenhavn, 11 Mill. fra Provinsbyerne og 4 Mill. fra Landdistrikterne. Den $31/3$ 1917 forelagde Finansministeren i Folketinget Forslag til en ny lignende Lov for $19^{17}/18$, og anslog efter de i Forslaget optagne forskellige Ændringer m. v. Udbyttet af Skatten til en halv Snes Mill. Kr. mere end efter Loven af 1916¹⁾. Dels indeholder Lovforslaget nemlig en Bestemmelse om, at Skattesatsen skal stige til 30% (Loven af 1916: 25%) for Merindtægter paa 1 Mill. Kr. og derover, dels skal Personer med over 20 000 Kr. Indtægt betale en Tillægsskat (selv om de ikke har haft Merindtægt) stigende fra 0.9% for Indtægter paa 20—30 000 Kr. til 6% af Indtægter paa over 100 000 Kr., eller den samme Sats som den ordentlige Indkomstskats. Det skal bemærkes, at Sammenligningsgrundlaget for Merindtægten stadig er de to Aar i Perioden $19^{12}/13$ — $19^{14}/15$, hvori Indtægten har været højest. Endelig fremsatte Finansministeren samme Dag Forslag om Forhøjelse af Ejendomsskyldens Satser for Aaret 1917 fra 1.10 p. m. til 1.65 p. m. for Ejendomme, som er vurderede til 10 800 Kr. og derover. — Med Hensyn til Kommunernes Finansforhold skal det anføres²⁾, at Byernes Skatteprocenter var nærmest uforandrede fra $19^{15}/16$ til $19^{16}/17$, medens de gode

¹⁾ Rigsdagstidende $19^{16}/17$, Folketingst. Sp. 2178.

²⁾ Stat. Efterretn. 1917, Nr. 2.

økonomiske Forhold for Landkommunernes Vedkommende som Helhed medførte en Nedgang i disses Skatteprocenter.

Det skal i denne Sammenhæng nævnes, at ifølge Lov ¹⁵/₁₂ 1916 behøver Forslag om de bestaaende Skatteloves Revision ikke at forelægges Rigsdagen forinden Udgangen af Aaret 1918.

Med Hensyn til den Lovgivning, der angaar Dyrtidstillæg og Dyrtidshjælp skal anføres følgende: Ved Lov ²/₁₂ 1916 tilstodes der Statens Tjenestemænd m. fl. samt Lærere et Dyrtidstillæg, dels bestaaende af ¹/₄ af Dyrtidstillægget for 1916, (der for et Aar udgjorde 180 Kr. for gifte og 90 Kr. for ugifte), og dels af et Beløb for 1917, der fastsattes til 400 Kr. for gifte og 250 Kr. for ugifte. Ved Loven af ²/₁₂ 1916 sattes Overgrænsen for den, der kunde faa Dyrtidstillægget, til 5 600 Kr. Aarslønning mod 3 000 Kr. ifølge Loven af ¹⁷/₄ 1916 og Højestebeholdningen til 40 % af Aarslønnen mod 20 % ved den tidligere Lov. Endvidere tilstaaer Loven af ²/₁₂ 1916 Pensionister med under 3 000 Kr. 160 Kr. for 1917 og Invalidder to Femtedele af den aarlige Invalidforsørgelse. Endvidere fik ikke pensionsberettigede Haandværkere, Arbejdere o. l. et Efterstillæg for Tiden ¹/₁₁ 1915—³¹/₁₀ 1916 paa 150 Kr. for gifte og 75 Kr. for ugifte. Udgifterne ved Loven af ¹⁷/₄ 1916 har for Aaret 1916 (inklusive den ved Lov ²/₁₂ 1916 tilstaaede Extraquote) udgjort 8.4 Mill. Kr., Udgifterne ved Loven ²/₁₂ 1916 anslaaes for Aaret 1917 til 17.7 Mill. Kr. for de samme Personer, Loven af ¹⁷/₄ omfattede, desuden til 2.4 Mill. Kr. for Pensionister (der ifølge Lov ²⁵/₂ 1916 fik tilsammen 0.5 Mill. Kr.), 0.2 Mill. for Invalidder (0.1 Mill. ifølge Loven ¹⁵/₃ 1916) og endelig 375 000 Kr. til Arbejdere m. fl. mod 175 000, der var tilstaaet dem ved Tillægsbevillingsloven for 19¹⁵/₁₅, tilsammen 20.7 Mill. Kr. for 1917 mod 9.2 Mill. Kr. for 1916. — Ved Lov af ³⁰/₁₀ 1916 forlængedes med visse Ændringer Lov af ²²/₁₂ 1915 om kommunale Foranstaltninger i Anledning af Dyrtiden m. v. Ændringerne gik navnlig ud paa en Forhøjelse af de Beløb, Kommunerne maatte anvende og paa en tilsvarende Forhøjelse af Statstilskudet. Desuden gaves der Mulighed for en Lettelse i Kulpriserne, ligesom Bestemmelsen i Loven af 1915 om, at der ikke kunde ydes Statstilskud til at nedbringe Prisen paa Gas, Elektricitet og Koks

Tabel I. Toldindtægterne m.v., Statsbanernes og Postvæsenets Indtægter.

	Oktbr.	Novbr.	Decbr.	Jan. ¹⁾	Febr. ¹⁾	Marts ¹⁾	April ²⁾ —Marts
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Toldindtægten m.v.							
Indførselstold ..	{1916 4 879	{1916 3 399	{1916 1 745	{1916 4 757	{1916 2 709	{1916 1 175	{1916 40 441
	{1915 4 689	{1915 2 838	{1915 1 614	{1915 4 400	{1915 2 771	{1915 1 964	{1915 36 322
Sukkerafgift.	{1916 519	{1916 1 492	{1916 ÷ 8	{1916 328	{1916 1 218	{1916 ÷ 2	{1916 6 054
	{1915 184	{1915 1 656	{1915 ÷ 31	{1915 357	{1915 982	{1915 ÷ 11	{1915 5 305
Spiritusafgift ...	{1916 465	{1916 472	{1916 503	{1916 570	{1916 598	{1916 645	{1916 6 842
	{1915 489	{1915 455	{1915 472	{1915 505	{1915 558	{1915 564	{1915 6 741
Ølskat	{1916 863	{1916 716	{1916 689	{1916 720	{1916 567	{1916 531	{1916 9 117
	{1915 826	{1915 661	{1915 593	{1915 621	{1915 579	{1915 554	{1915 8 684
Stempelafgift af Cigaretter	{1916 155	{1916 131	{1916 109	{1916 86	{1916 106	{1916 135	{1916 1 384
	{1915 111	{1915 93	{1915 100	{1915 90	{1915 100	{1915 79	{1915 1 095
Andre Indtægter	{1916 111	{1916 54	{1916 46	{1916 175	{1916 55	{1916 45	{1916 1 041
	{1915 116	{1915 56	{1915 50	{1915 179	{1915 56	{1915 55	{1915 1 012
Tilsammen	{1916 6 992	{1916 6 264	{1916 3 084	{1916 6 636	{1916 5 253	{1916 2 529	{1916 64 879
	{1915 6 415	{1915 5 759	{1915 2 798	{1915 6 152	{1915 5 046	{1915 3 205	{1915 59 159
Statsbanernes Indtægter og Udg.							
Personbefordring	{1916 2 255	{1916 2 230	{1916 2 640	{1916 2 370	{1916 1 925	{1916 2 600	{1916 31 536
	{1915 2 191	{1915 2 087	{1915 2 021	{1915 2 327	{1915 1 683	{1915 2 802	{1915 28 487
Gods- og Post- befordring m. v.	{1916 3 558	{1916 3 413	{1916 3 589	{1916 3 177	{1916 3 061	{1916 3 535	{1916 43 143
	{1915 3 788	{1915 3 894	{1915 3 459	{1915 3 217	{1915 3 643	{1915 3 855	{1915 42 419
Tilsammen Indtægt	{1916 5 813	{1916 5 643	{1916 6 229	{1916 5 547	{1916 4 986	{1916 6 135	{1916 74 679
	{1915 5 979	{1915 5 981	{1915 5 480	{1915 5 544	{1915 5 326	{1915 6 657	{1915 70 906
Udgift	{1916 6 279	{1916 6 329	{1916 6 465	{1916 6 275	{1916 5 862	{1916 9 400	{1916 74 123
	{1915 5 160	{1915 4 971	{1915 5 107	{1915 4 900	{1915 4 980	{1915 7 719	{1915 58 846
Postvæsenets Indtægter							
Ved Salg af Fri- mærker m. v.	{1916 1 582	{1916 1 620	{1916 2 264	{1916 1 585	{1916 1 276	{1916 1 513	{1916 18 720
	{1915 1 490	{1915 1 600	{1915 2 220	{1915 1 480	{1915 1 386	{1915 1 551	{1915 18 502

¹⁾ 1917 og 1916.

²⁾ Aarene 19^{15/16} og 19^{16/17}.

fra kommunale Værker, ophævedes (jfr. ogsaa nedenfor). I Løbet af November Maaned tilendebragtes derefter Udarbejdelsen af Forslag til Afløsning af Loven ²²/₁₂ 1915, Forslaget forelagdes i Folketinget af Indenrigsminister Rode den ¹⁵/₁₂, og ²⁸/₁₂ 1916 stadfæstede Kongen Lov om kommunale Dyrtdidsforanstaltninger¹⁾; jfr. Indm. Cirkulære af ¹⁸/₁ 1917 og Cirkulærer af s. D. vedrørende Forhøjelse af Alderdomsunderstøttelsen og vedrørende amtskommunale Dyrtdidsforanstaltninger. Denne Lov følger i det hele de Linier, der angives af Loven af ²²/₁₂ 1915 med de ved Lov ³⁰/₁₀ 1916 fastsatte Ændringer. Det skal dog fremhæves, at medens Loven af 1915 taler om Hjælp til „uformuende eller mindre bemidlede“ Beboere i Kommunen, hedder det i den ny Lov: „de ved Dyrtiden vanskeligt stillede“ Beboere for at betegne, at Loven ikke blot tilsigter at skaffe Hjælp til dem, der under normale Forhold kunde betegnes som mindre bemidlede, men ogsaa til dem, de overordentlige Forhold har bragt i Trang. De Foranstaltninger, der ifølge Loven af 1916 kan træffes, er direkte eller indirekte Forsyning med Naturalier, Brændsel og de nødvendigste Beklædningsgenstande uden Betaling eller til nedsat Pris samt endvidere direkte Pengehjælp (Lovens § 1). Men foruden denne Hjælp til nogle af Kommunens Beboere, giver Loven ogsaa Mulighed for at sikre alle Kommunens Beboere de vigtigste Livsfornødenheder eller særlige Arter af disse til en rimelig Pris. Saadanne Foranstaltninger kan for Landkommunernes Vedkommende gennemføres saavel for Amtskommunens som for de enkelte Sognekommuners Regning (§ 2). Statstilskudet ifølge § 1 er ²/₃, ifølge § 2 ¹/₃, medens der ifølge Loven af 1915 intet Statstilskud gaves til Foranstaltninger ifølge § 2, hvorfor de kun i meget begrænset Omfang foretoges af Kommunerne (jvfr. nedenfor). Statstilskudet fordeles saaledes ifølge Loven af 1916 efter simple Regler, medens de tilsvarende Bestemmelser ifølge 1915-Loven (jfr. 54. Bd., S. 54) var af ret indviklet Art. Bruttoudgifterne ved Kommunernes Foranstaltninger ifølge Lovens § 1 maa i de 15 Maaneder, Loven varer

¹⁾ Ved Lov af ¹⁵/₁₂ 1916 var Loven af ⁷/₈ 1914 om Tilskud gennem Hjelpekasserne til de indkaldtes Familier forlænget til ³¹/₁₂ 1917.

($1/1$ 1917— $31/3$ 1918) ikke overstige 15 Kr. pr. Indbygger i den enkelte Kommune. Udskrivning af Tillægsskatter til de i §§ 1 og 2 nævnte Formaal samt til nogle andre, særlige Formaal (ligesom i Fjor: Dyrtidshjælp til kommunale Tjenestemænd, Understøttelser til Indkaldtes Familier, Forhøjelse af Alderdomsunderstøttelsen og Garantiforpligtelser i Anledning af Salg af Rug fra Statens Lagre til Bagere og Møllere i vedkommende Kommune) foregaar i det hele efter samme Principer som i Fjor (54. Bind, S. 63—64 og S. 266, Note 3). Angaaende Anvendelsen af Loven af 1915 foreligger der i Motiverne¹⁾ til Loven af 1916 udførlige skematiske Oplysninger for Tiden fra $22/12$ 1915— $30/6$ 1916. Følgende Sammendrag lader sig opstille:

	Kommunernes Udgift ved Foranstaltninger				Kom- munerne kunde have anvendt 1000 Kr.
	med Statstilskud			uden Statstilskud 1000 Kr.	
	Ialt 1000 Kr.	Statstilskud 1000 Kr.	Nettoudg. Kr.pr.Indb.		
Hovedstaden ..	2 238	1 537	1.16	30	3 089
Provinsbyerne .	1 910	1 372	0.89	42	3 081
Landdistrikterne	2 685	2 473	0.12	82	8 728
Hele Landet	6 833	5 382	0.19	154	14 898

Som denne Oversigt, der gælder Perioden $22/12$ 1915— $30/6$ 1916, viser, har Byerne benyttet Loven stærkere end Landkommunerne, saaledes at disse sidste kun har haft en gennemsnitlig Nettoudgift af 12 Øre pr. Indb., der fordeles sig med 19 Øre paa Øernes Landkommuner og 7 Øre paa Jyllands. Ogsaa den sidste Kolonne, der er beregnet efter det ved Loven tilladte Maximum, viser i samme Retning. Oversigten viser tillige, at de Foranstaltninger, hvortil Loven af 1915 ikke gav Statstilskud, praktisk talt ikke er iværksatte. Dette var en af Grundene til, at Loven af 1916 giver Statstilskud hertil, selv om det kun er halvt saa stort som til Foranstaltningerne efter § 1.

¹⁾ Rigsdagstidende 1916 nr. Tillæg A. Sp. 3581 ff.

Angaaende de Dyrtingsforanstaltninger, der i den her behandlede Periode er truene i Hovedstaden, skal følgende meddeles: I Slutningen af Oktober 1916 tildeltes der de aldersstøttede samt de i Henhold til Blindeloven understøttede blinde hver 12 hl Koks frit tilbragt. Samtidig udstedtes der Kulkort à 12 hl, der gav Ret til en Prisnedsættelse af 1.25 Kr. pr. hl (fra ^{19/1} 1917: 2.50 Kr. pr. hl) af de ved Fragtnævnets Foranstaltning hjemsejlede engelske Kul; Prisnedsættelsen afholdtes af den af Fragtnævnet indbetalte Fragtreduktion (450 000 Kr., d. e. 15 Kr. pr. Ton af 3 000 t), idet Hovedstadskommunernes Kasser for dette Beløb indløste de af Kulhandlerne modtagne Kulkort. Disse Kort uddeltes til Personer med under 3 000 Kr. aarlig Indtægt¹⁾ og uforsørgede Børn under 14 Aar. Endvidere udsendte Magistraten ^{30/11} 1916 Meddelelse om, at alle Personer med under 3 000 Kr. ogsaa kunde faa Koks-Kort (tyske Koks), som gav Ret til at købe indtil 6 hl med en Rabat af 90 Øre pr. hl. Rabatten bares i dette Tilfælde af Statskassen i Henhold til den forlængede Dyrtingslov (Lov ^{30/10} 1916); jfr. Indm. Cirk. af ^{18/11} og ^{11/12} 1916. Det var beregnet, at der skulde uddeles 30 000 Kul-Kort (à 12 hl) og 45 000 Koks-Kort (à 6 hl). Provsbyerne og Landkommunerne fik hver et lige saa stort Kvantum tyske Koks som Kjøbenhavn—Frederiksberg, hver 15 000 Tons og ialt 45 000 Tons. — Fra 1. December begyndte igen Uddelingen af Dyrtingsmærker à 50 Øre til en Værdi af 5 Kr. pr. Barn pr. Maaned for Personer med Indtægter under 1 950 Kr. og Børn under 14 Aar. Desuden yder Kommunen fra samme Tidspunkt i Henhold til Dyrtingsloven Tilskud til Bispising af Børn mellem 3 og 7 Aar, hvis Forældre har under 2 000 Kr. Indtægt om Aaret. I denne Sammenhæng skal det endvidere nævnes, at der samtidig uddeltes Mælkerabatbilletter (8 Øre pr. Dag) til Syge under en vis Indtægtsgrænse, naar de ved Lægeattest kunde godtgøre at trænge til Mælk. Iøvrigt fortsættes samtlige de ved Loven af ^{28/12} 1916 muliggjorte Foranstaltninger, til hvilke Udgifterne for Kjøbenhavns Kommune i Tiden ^{1/1} 1917—^{31/3} 1918 er budgetteret til 6.8 Mill. Kr. Heri indgaar ogsaa Udgifterne ved, at Hovedstadens og de nær-

¹⁾ Berlingske Tidende ^{18/10} 1916.

mest omliggende Kommuner har overtaget Statens Ruglagre (115 000 hkg) til en Pris af $25\frac{1}{2}$ Kr. pr. hkg. For at kunne opretholde den nuværende Rugbrødspris i Tiden til $\frac{15}{7}$ 1917, til hvilket Tidspunkt Rugen beregnes at være brugt op, maa der, naar 20 % Byg iblandes Rugen, gives et Tilskud af $6\frac{1}{2}$ Kr. pr. Td. af denne Blanding. Dette bliver for Københavns Kommune 2 Mill. Kr., hvoraf 1.7 Mill. beregnes at være til Bedste for de ved Dyrtiden vanskeligt stillede (Dyrtidslovens § 1, Statstilskud: $\frac{2}{3}$), medens Resten 0.3 Mill. Kr. falder ind under Foranstaltningerne efter § 2 (Statstilskud: $\frac{1}{3}$).

Det skal endvidere anføres, at henimod den her behandlede Perodes Slutning oprettede man, for at spare paa Gas m. v., Folkekøkkener, der ved at fremstille Middagsmad i store Mængder skulde kunne levere Maden billigt (jfr. ogsaa Indm. Cirk. $\frac{23}{2}$ 1917). Prisen blev i Hovedstaden fastsat til 40 Øre for 2 Retter Mad.

Endelig skal det nævnes, at Københavns Kommunalbestyrelse i December bevilgede yderligere 450 000 Kr. til de indkaldtes Familier i December Maaned 1916 og Januar Kvartal 1917. Kommunalbestyrelsen har derefter til dette Formaal siden Krigens Udbrud bevilget $4\frac{1}{4}$ Mill. Kr.

Børsforhold og Pengevæsen.

I den her behandlede Periode har Sommerens og Efteraarets hidsige Børsliv givet Plads for roligere Tilstande¹⁾, indtil Tysklands Blokade-Erklæring mod England den $\frac{1}{2}$ 1917 paany gav Anledning til at Børsen lukkedes, for rentebærende Papirer indtil $\frac{12}{2}$, medens Aktierne tilfodes handlede paa Efterbørsen fra $\frac{19}{2}$ 1917. Som ventelig var efter det tidligere Kursniveau, gav Kurserne meget efter (jfr. nærmere Tabellerne III a og b), uden at

¹⁾ En Opgørelse i Statistiske Efterretninger 1917, Nr. 3, paa Grundlag af Greens og Steins Børstabeller giver for Aaret 1916 et samlet Emissionsbeløb i Aktier paa 212 Mill. Kr., medens der ifølge den her i Tidsskriftet meddelte Opgørelse (54. Bd., S. 463) indtil $\frac{31}{10}$ 1916 emitteredes for 194 Mill. Kr.

Tabel II. Københavns Sparekasses og Bikubens Maanedsopgørelse.

	31. Aug. 1914	30. Nov. 1914	31. Okt. 1916	30. Nov. 1916	31. Dec. 1916	31. Jan. 1917	28. Febr. 1917
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Sparekassen for Kbh. og Omegn							
Indbetalinger	3 403	3 100	7 111	5 608	8 448	8 602	5 256
Udbetalinger	5 779	3 349	6 157	5 599	8 596	6 251	4 970
Sparekassebe- holdning..	99 300 ¹⁾	98 881	108 523	108 531	108 384	110 735	112 612 ¹⁾
Bikubens Sparekasse							
Indbetalinger	2 141	1 961	4 264	3 770	4 834	5 319	3 663
Udbetalinger	6 448	1 739	3 311	3 515	4 812	3 875	3 141
Sparekassebe- holdning..	60 952	63 020	74 874	75 129	75 151	76 594	77 116

¹⁾ Inkl. Renter.

der dog kunde tales om Panik, vel nok fordi stærke Kræfter holdt igen. Paa den anden Side savnede Børsen den Styrke i denne Situation, som en stærk og aabent arbejdende Baisse giver. Men Københavns Børs er aabenbart endnu ikke stor nok til at give Baissen den Plads, der ifølge naturlig Børsteknik tilkommer den.

Men foruden ved de stadig usikre Forhold for det økonomiske Liv, der skrev sig fra den stadig skarpere økonomiske Krig, som fik sin foreløbige Kulmination gennem den tyske Blokade-Erklæring, fremskyndedes den i disse Maaneder fortsatte Nedgang i Kursniveauet ogsaa derved, at Indehavere af Papirer, hvis Kurs var gaaet ned, af Hensyn til den Opgørelse over deres Indtægter i 1916, de ved Aarets Udgang skulde foretage til Brug for Skatteansættelserne, afhændede deres Papirer, for at kunne afskrive dette Tab paa deres skattepligtige Indtægt.¹⁾ En anden Fremgangsmaade under det stadigt faldende Kursniveau var den, at søge Regnskabsaaret ændret, saaledes at det kom

¹⁾ Ved Skrivelse af ¹⁰/₁₂ 1916 (Min. Tid. A., Side 357) anmodede Skattedepartementet Banker og Vexellerere om til Brug for Landsoverskatteraadet at opgive Navnene paa de Kunder, hvis Omsætning i 1916 havde udgjort over 100 000 Kr. (jfr. 54. Bd., S. 270).

til at spænde over en Periode med saa ugunstige Forhold som muligt. Men dette modsatte Skattedepartementet sig.¹⁾

Den store Realisation af Papirerne i December Maaned bidrog til, at Børsskatten for Aaret 1916 kom til at give over 12 Mill. Kr. mod 2 Mill. budgetteret.

Med Hensyn til Vexelkurserne har Disagioen paa danske Sedler i Sverige og delvis i Norge været stærkt fremme i Diskussionen. I den officielle Meddelelse om Mødet i Göteborg mellem Direktørerne for de tre Landes Centralbanker den 7/10 1916 hedder det om Mulighederne for at skaffe Disagioen (der undertiden har nærmet sig 10 %) ud af Verden: „De af de Delegerede for Nationalbanken og Norges Bank nævnte Udveje til Formaalets Opnaelse — Udligning med Guld eller Overførelse af

udenlandske Banktilgodehavender — mente de Delegerede for Sveriges Rigsbank neppe vilde føre til Maalet, da man i Sverige ved Disagioen ikke i første Række har taget Sigte paa Betaling af allerede bestaaende Gæld, men paa at modvirke Fremkomsten af ny Gæld, som ikke kan udlignes ved Vareimport til Sverige“. Sverige vil have Varer og ikke Guld, og vil ikke ved at gaa til Foranstaltninger til Ophævelse af Disagioen muliggøre, at Guldet, som direkte er spærret ude, indirekte kommer ind gennem Danmark og Norge. Thi kun ved betydelige Guldsendinger synes det muligt at ophæve den store Gæld, vi er kommet i til de to andre skandinaviske Lande, bl. a. ved Skibskøb i Norge og ved at de Beløb, Udlandet ved Salg af Papirer her i Landet har faaet tilgode hos os, er brugte til Dæk-

Tabel IIIa. Københavns Børskurs²⁾ (Køber) for offentlige Værdipapirer.

	Juli 1914	November 1914	November 1915	Marts 1916	Juli 1916	Septbr. 1916	Novbr. 1916	Decbr. 1916	Januar 1917	Februar ³⁾ 1917	Marts 1917
Obligationer.											
4½ % Husejer Kreditk. 2 A. 1 S.	95½	89½	89½	83	95¾	95¾	95	94	92½	91½	90½
4 - - - - - 2 A. 2 S.	88¾	—	79	73½	85¾	89	88½	87½	86¾	—	—
4½ % - Kbhns. Kreditforen. 5 S.	95½	—	89½	82¾	94¾	95¾	93¾	92	92	89½	90
4 - - - - - 3 S.	90¾	—	79¾	74¾	86	91¾	88	87	87¾	84½	84
4½ % - Østifternes - - - 7 S.	96½	91½	92½	89¾	96½	95	95¾	95	94¾	91½	91½
4 - - - - - 10 S.	89¾	83½	84¾	82¾	90½	91¾	89	87	85	84½	85¾
4½ % - Kreditk. f. Landejend. 6 S.	96½	92	94	91¾	98½	99	95¾	95	94¾	91½	92
3½ % - konv. Jydske Landejendomme 5 S.	84¾	—	76¾	76	84¾	85¾	83¾	84½	84¾	83¾	83¾
4½ % - Jydske Landejend. 6 S.	95¾	91¾	90½	88	95¾	98	94¾	92¾	92¾	90¾	91
4 - - - - - 6 S.	89¾	—	82¾	80	89	91¾	88	86¾	85¾	83¾	84
3½ % - - - - - 5 S.	84¾	—	76¾	76¾	84¾	84¾	83¾	84½	84¾	83¾	83¾
4½ % - Ny jydske Købstads-Kreditforen. 7 S.	96	—	92	90¾	95¾	98½	95½	92¾	92	90¾	91
4 - - - - - 7 S.	88¾	—	83½	81¾	88¾	91¾	87¾	86¾	85½	84¾	84½
4½ % - Vest- og sønderjyske Kreditforen. 7 S.	95¾	—	90½	87½	95¾	97	94½	92½	92	90	90¾
4 - - - - - 7 S.	88¾	—	83½	81¾	88¾	91¾	87¾	86¾	85½	84¾	84½
5 - industr. Kreditforen.	96½	—	93¾	91¾	96¾	98½	96¾	97¾	96½	94	94
4½ % - Kbhns. Hypotekforen. 2 S.	87½	—	82	79½	85½	91	86¾	85¾	87¾	87	85¾
5 - - - - - 2 S.	94	—	89¾	86	94¾	97½	94	93¾	93¾	91¾	91¾
4½ % - Komm. Kreditforening	—	—	91¾	90	95¾	97¾	95½	94	93	93	92¾

¹⁾ Berl. Tidende 1/2 1917. ²⁾ De anførte Kurser gælder den første Notering

³⁾ Den uofficielle Notering var suspenderet fra 1. til 12. Februar.

hver Maaned. Børsen lukkedes d. 1. Aug. 1914, de følgende Kurser er uofficielle.

Tabel III b. Københavns Børskurs¹⁾ (Køber) for offentlige Værdipapirer.

	Juli 1914	Nov. 1914	Oktober 1916		November 1916		December 1916		Januar 1917		Marts ²⁾ 1917	Udbytte ³⁾		
			Højest	Lavest	Højest	Lavest	Højest	Lavest	Højest	Lavest		Højest	Lavest	1916
Aktier.														
Nationalbanken	149	136	162	148 ^{1/2}	150	146 ^{1/4}	148 ^{1/2}	144 ^{1/2}	146 ^{3/4}	144 ^{3/4}	143	8	8	7
Privatbanken	106 ^{1/4}	95	159 ^{3/4}	149	159 ^{3/4}	153	155 ^{3/4}	150	151 ^{3/4}	147	147 ^{1/2}	10	7	5
Den danske Landmandsbank...	134 ^{1/4}	—	180 ^{1/4}	173 ^{3/4}	183 ^{1/2}	173 ^{1/4}	177	166 ^{3/4}	168 ^{1/2}	159 ^{1/2}	156 ^{1/2}	12	11	8
Kbhns. Handelsbank	141 ^{3/4}	132	181 ^{3/4}	174 ^{1/2}	182	174 ^{1/2}	177 ^{3/4}	166 ^{3/4}	172	170	165 ^{1/4}	10	8	8
Revisionsbanken	111 ^{1/4}	—	158 ^{1/2}	151 ^{1/2}	155 ^{1/4}	150 ^{1/4}	153	145 ^{3/4}	152 ^{3/4}	148	130	10	8	7
Kbhns. private Laanebank	110 ^{1/4}	100	139	133 ^{1/2}	138	131	134	127	131	123	124	8	7	6
Kbhns. Telefon A/S	105 ^{1/4}	—	121 ^{3/4}	118 ^{3/4}	122	118	118 ^{1/2}	114	117 ^{1/4}	114 ^{1/2}	109	7	7	6
De danske Sukkerfabrikker	213	217	326	293	302 ^{1/2}	277 ^{1/2}	285 ^{1/2}	257 ^{1/2}	274 ^{1/2}	250	241	18	25	17
Burmeister og Wain	84 ^{3/4}	73	309 ^{1/2}	280 ^{1/2}	299	262	271 ^{1/4}	216 ^{1/2}	245 ^{3/4}	215	234	25	10	7
Det forenede Dampskibsselskab.	107 ^{1/2}	93	440 ^{3/4}	416	426	405	422	383 ^{1/2}	397 ^{1/4}	362	323	35	25	8
Dampskibsselskabet Danmark ..	91 ^{1/2}	81	610	605 ^{1/4}	588	523	511	489	497	483 ^{1/4}	405	60	30	8
— Norden	94 ^{3/4}	85 ^{1/2}	682 ^{1/2}	628	649	585	615	528	519	488	449	70	30	8
— Carl	102 ^{1/2}	91	738 ^{1/2}	668	713	648	575	560	565	493	—	100	50	10
— Dannebrog	112 ^{1/4}	97	688	643	652 ^{1/2}	586	621	525 ^{3/4}	539	496	435	60	50	12
— Skjold	84 ^{3/4}	68	670	635 ^{1/2}	648	570	586	501	488	485	405	85	40	8
— af 1896	106 ^{3/4}	91	668	614 ^{1/2}	592	—	509	—	495	478	405 ^{1/4}	60	40	12
— Heimdal	114 ^{1/4}	97	721	682	692	689	687	638	668	620	—	100	50	8
— Gorm	107 ^{1/4}	91 ^{1/2}	856	852	800	788	808	—	642	624	—	100	50	10
— Neptun	104	89	699	675	629	620 ^{1/2}	628	588	521	504 ^{1/2}	—	75	40	12
Det dansk-russ. Dampskibsselsk.	69 ^{1/2}	55	439	417 ^{1/2}	430 ^{1/2}	406 ^{1/4}	420 ^{1/2}	328 ^{1/2}	362	326	290 ^{1/2}	40	10	4 ^{1/2}
Det østasiatiske Komp.	130 ^{1/2}	124	718	687 ^{1/2}	699 ^{3/4}	652 ^{1/2}	704	639 ^{1/2}	635 ^{1/4}	538	498	45	30	10
Crome og Goldschmidt	66	66	152	143	150	143	148	136	142 ^{1/4}	134 ^{1/2}	124	8	6	0
Nordisk Textil Fabrik	71 ^{1/4}	—	166	151	164 ^{1/2}	155	156 ^{1/2}	141	148	125 ^{1/4}	125	8	6	0
M. J. Ballins Søner	219	210	604	513	604 ^{1/2}	499	501 ^{3/4}	473 ^{3/4}	498	476	415 ^{1/2}	40	37	15
De danske Spritfabrikker	182 ^{1/2}	160	296	283	289	282 ^{1/2}	264 ^{1/4}	230 ^{1/2}	210	—	184	12	12	11
Kbhns. Dampmøller	210 ^{1/2}	192	314 ^{1/2}	302 ^{1/2}	309	280	276	218	245	200	179	—	16	14
De forenede Bryggerier	202 ^{3/4}	169	222	208 ^{1/2}	224 ^{1/4}	206	216	178	186 ^{1/4}	167 ^{1/4}	157	7	6	10
Frederiksholms Teglværk	—	—	154 ^{1/2}	140	144 ^{3/4}	139	138	119 ^{1/2}	131	101	113	0	0	0
De forenede Papirfabrikker	181	154	336 ^{1/4}	275	335 ^{1/2}	300	318	267 ^{1/2}	293	254 ^{1/2}	230	16	10	12
Carl Lund	—	—	427 ^{3/4}	390	383	338	331	250	269	248	—	20	20	10
Glud og Marstrand	146	—	282	274	275 ^{1/2}	239	255 ^{1/2}	209	218	212	208	12	10	10
Nordisk Kabel- og Traadfabrik.	101 ^{1/2}	88 ^{1/2}	280	266	276 ^{1/2}	219	244	201	213 ^{1/2}	175	188	20	10	7
H. E. Gosch & Co.'s Tændstikfabr.	66 ^{1/2}	—	164	146	154	147	148	136	142 ^{1/4}	129	124	5	5	0
Dansk Svovlsyre- og Superfosfat- fabrik	243	225	873	828	886	853	819	548	629	548	465	45	35	25
Det Danske Kul Comp.	214 ^{1/2}	183	559 ^{1/2}	537	549	545	536	451	448	436 ^{1/2}	352	50	45	14
Kbhns. Flydedok og Skibsværft.	107 ^{1/2}	107	—	—	—	—	—	—	—	—	186	20	10	8
Danske Vin- og Konserverfabrik	113	128	223	205	220	213	192	—	—	—	—	20	17	15

¹⁾ Børsen lukkedes den 1. Aug. 1914, de følgende Kurser er officielle.²⁾ Ret til Friaktier.³⁾ Som Regel disse tre Aar.⁴⁾ Børsen lukkede for den officielle Notering den 1. Februar. Kursen angiver den første Notering, der har fundet Sted i Marts.

Tabel IV. Københavns Vekselkurser og Nationalbankens Diskonto.

	Oktober										November				December		Januar ¹⁾				Pari	Februar ¹⁾																													
	6.				13.				20.				27.				3.		10.			17.		24.		1.		8.		15.		22.		29.		5.		12.		19.		26.		2.		9.		16.		23.	
	1915		1916		1915		1916		1915		1916		1915		1916		1915		1916			1915		1916		1915		1916		1915		1916		1915		1916		1915		1916		1915		1916							
Hamburg	64.00	64.10		64.25			64.15	63.70	62.00	60.00	58.75	60.00	60.75	61.50	61.25	61.00		61.50	60.00	60.75	61.50	61.25	61.00		61.50	88.00		60.50	60.75	60.25	60.00	60.75	61.50	61.25	61.00		61.50	60.00	60.75	61.50	61.25	61.00		61.50							
Reichsmark a/v	79.20	78.50	78.00	77.00	76.05	76.25	74.00	73.00	70.25	72.75	70.10	70.15	69.00	65.75	69.50	68.75	67.50	70.00	70.10	69.00	65.75	69.50	68.75	67.50	66.50	66.10	65.00	64.00	65.50	66.10	65.00	64.00	65.00	66.10	65.00	64.00	65.00	66.10	65.00	64.00	65.00	66.10	65.00	64.00							
London	17.55	17.55	17.50	17.45	17.55	17.55	17.44	17.47	17.45	17.48	17.40	17.50	17.40	17.30	17.38	17.35	17.35	17.40	17.50	17.40	17.30	17.38	17.35	17.35	17.40	17.50	17.40	17.30	17.38	17.35	17.35	17.40	17.50	17.40	17.30	17.38	17.35	17.35	17.40	17.50	17.40	17.30	17.38	17.35	17.35						
Lstr. a/v	18.12	17.91		17.20	17.48	17.49	17.27	17.50	16.00	17.75	17.30	17.35	17.30	17.20	17.55		17.55	17.30	17.35	17.30	17.20	17.55		17.55	17.30	17.35	17.30	17.20	17.55		17.55	17.30	17.35	17.30	17.20	17.55		17.55	17.30	17.35	17.30	17.20	17.55		17.55						
Paris	63.00	63.50		65.75	64.50	63.00	62.25		64.00	62.75			62.50	62.50	62.75	62.65	62.75			62.50	62.75	62.65	62.65	62.75			62.50	62.75	62.65	62.65	62.75			62.50	62.75	62.65	62.65	62.75			62.50	62.75	62.65	62.65							
Franc a/v	1915	67.00	66.50		65.75	64.50	63.00	62.25		64.00	63.25	63.50	63.00	62.25	63.25	63.30		63.25	63.50	63.00	62.25	63.25	63.30		63.25	63.50	63.00	62.25	63.25	63.30		63.25	63.50	63.00	62.25	63.25	63.30		63.25	63.50	63.00	62.25	63.25	63.30							
Amsterdam	1916	150.50	151.25	152.00	151.25	151.50	151.25	152.00		151.00	150.50	150.00		149.25				150.50	150.00		149.25				150.50	150.00		149.25				150.50	150.00		149.25				150.50	150.00		149.25									
Fl. a/v	1915	159.00		160.00			157.00	155.00	152.00	159.00	161.00			164.50	164.00	160.50	161.00			164.50	164.00	160.50	161.00			164.50	164.00	160.50	161.00			164.50	164.00	160.50	161.00			164.50	164.00	160.50	161.00			164.50	164.00	160.50					
Petrograd	1916	118.00	117.50	117.00	116.00	114.00			113.00	109.00	108.00	109.00	112.00	110.00		108.00	106.00	108.00	109.00	112.00	110.00		108.00	106.00	108.00	109.00	112.00	110.00		108.00	106.00	108.00	109.00	112.00	110.00		108.00	106.00	108.00	109.00	112.00	110.00		108.00	106.00						
Rubler a/v	1915	136.00	134.00	133.00		126.00	124.00	122.00	121.00	120.00	118.00	120.00	115.00	114.00				118.00	120.00	115.00	114.00				118.00	120.00	115.00	114.00				118.00	120.00	115.00	114.00				118.00	120.00	115.00	114.00									
Wien	1916	44.50				44.00	43.50	43.00	41.00	40.00	38.00				38.50	39.00		39.75				38.50	39.00		39.75				38.50	39.00		39.75				38.50	39.00		39.75				38.50	39.00		39.75					
Kroner a/v	1915	57.00	56.00			55.00	54.00	53.00	51.50	53.50	50.00	49.50	49.00	48.00				50.00	49.50	49.00	48.00				50.00	49.50	49.00	48.00				50.00	49.50	49.00	48.00				50.00	49.50	49.00	48.00									
New-York	1916	369.00			370.00			373.00		371.00				366.00	367.00		366.00				366.00	367.00		366.00				366.00	367.00		366.00				366.00	367.00		366.00				366.00	367.00		366.00						
Dollars a/v	1915	388.00	389.00	388.00	390.00	385.00	381.00	378.00	373.00	367.00	380.00	376.00	374.00		372.00	373.00	375.00		376.00	374.00		372.00	373.00	375.00		376.00	374.00		372.00	373.00	375.00		376.00	374.00		372.00	373.00	375.00		376.00	374.00		372.00	373.00	375.00						
Nationalb.s	1916	10/1:5																																																	
Diskonto	1915	10/1:5																																																	

• betyder, at Noteringen er uforandret.

¹⁾ 1917 og 1916.

ning af Forpligtelser i Sverige og Norge. Disse Forhold i Forbindelse med den tidligere paa dette Sted berorte Omstændighed, at vor Handelsbalance overfor det samlede Udland (bl. a. fordi vi har haft en friere Import end Sverige) er ugunstigere end Sveriges, skulde forklare Disagioen¹⁾. Endskønt de her fremførte Momenter skulde synes tilstrækkelige til at godtgøre de næsten uoverstigelige Vanskeligheder ved „at ophæve Disagioen“, var der dog stadig megen Utilfredshed med Forholdet, naturligvis først og fremmest i de Handelskredse, der importerer fra Sverige, men ogsaa hos nogle af vore Nationaløkonomer.²⁾ National-

bankens Direktion indkaldte derfor til et Møde af Praktikere og Teoretikere i Dagene 22.—23. Jan. 1917, og efter det udsendte Referat at domme lykkedes det at pacificere de utilfredse, der under alle Omstændigheder ikke formaadede at anvise noget Middel mod Ondet¹⁾, der har været i Af-tagende, efter at Blokaden formindskede vor Import og dermed nærmede vor udenlandske Handelsbalance til Sveriges.

Danmarks samlede Betalingsbalance overfor Udlandet opgjordes af Vexellerer C. O. Henriques i hans i 54. Bd., S. 513 offentliggjorte Foredrag til et Plus i vor Favn af 100 Mill. Kr. mod et tidligere Minus paa 850 Mill., altsaa en Fremgang paa næsten 1 Milliard. Men der gøres samtidig opmærksom paa, at denne Opgørelse er ganske formel, forsaavidt den ikke ledsages og ikke kan ledsages af en Status-Opgørelse, der kan sige os, med

¹⁾ Jfr. ogsaa Handelsminister C. Hage i Landstinget 1916/17, Sp. 37 og Tillæg B, Sp. 3 samt „Finanstidende“.

²⁾ Herfra maa dog undtages „Finanstidende“, der fra første Færd har stillet Problemet klart og rigtigt op, jfr. i Eks. Red. Thalbitzers Bemærkninger i Finanstidende ^{24/1} 1917 til Professorerne A. Nielsen og L. V. Birk.

¹⁾ Politiken ^{24/1} 1917.

Tabel V. Nationalbanken Kjøbenhavn, Maanedsbalance.

	31. Oktober		30. November		31. December		31. Januar		28. Februar	
	1916	1915	1916	1915	1916	1915	1917	1916	1917	1916
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Aktiver.										
1. Laan i faste Ejendomme	1 438	1 466	1 438	1 466	1 438	1 466	1 438	1 466	1 430	1 466
2. Laan paa Panteobligationer	495	874	479	826	436	671	404	751	404	600
3. Laan paa Borspapirer	17 258	14 617	17 187	13 881	18 012	14 838	18 062	15 812	18 037	15 422
4. Jernbanelaan til Kommuner, Lov ^{19/4} 1895.	3 426	3 532	3 426	3 532	3 417	3 511	3 372	3 480	3 372	3 480
5. Finansministeriet i Debet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Udlaan med Statens Garanti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Afviklingskassen af 1910	1 640	2 217	1 444	2 130	1 179	1 954	1 571	2 683	1 338	2 406
8. Veksler paa Indlandet	52 026	48 895	53 222	43 538	57 220	55 030	50 243	38 346	55 531	40 717
9. ————— Udlandet	11 289	944	12 202	684	10 411	1 345	10 068	1 116	10 032	447
10. Danske Statsforskrivninger	25 963	18 644	32 578	17 843	31 686	16 973	29 612	16 916	29 538	16 890
11. Andre danske Obligationer	6 217	8 636	6 217	8 636	6 123	8 616	6 245	8 604	6 245	8 606
12. Udenlandske Statsobligationer	9 138	10 491	9 138	10 490	9 138	11 400	9 138	9 703	9 138	9 703
13. Korrespondenter i Udlandet	41 482	59 814	41 337	60 482	41 959	38 741	42 274	43 424	45 168	49 911
14. Tilgodehavende i Sveriges Riksbank, Norges Bank og Deutsche Reichsbank	—	4 654	—	5 272	—	—	—	—	—	—
15. Beholdning af norske og svenske Sedler	67	576	51	142	48	134	30	73	26	182
16. Guld i Mont og Metal	150 121	106 496	145 369	106 763	159 877	111 318	162 351	111 446	164 794	119 857
17. Solvmont og anden Skillemont	3 017	4 444	1 933	4 093	1 670	3 092	2 035	3 526	2 258	3 166
18. Forskellige Debitorer	68 737	13 353	67 738	11 832	76 711	23 313	68 904	25 459	62 440	39 492
19. Bankbygningerne	2 441	2 095	2 450	2 132	2 480	2 138	2 543	2 168	2 564	2 173
20. Konto for Intrader	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen ...	394 755	301 748	396 209	293 742	421 805	294 540	408 290	284 973	412 315	314 518
Passiver.										
21. Seddelcirkulationen	281 472	231 479	277 601	221 157	284 864	220 450	266 369	213 426	275 791	236 103
22. Konto Kurant	51 653	6 624	56 716	7 337	60 871	15 458	57 387	11 382	46 490	18 701
23. Bank Sola Veksler	594	151	415	177	663	17	21	39	482	366
24. Indlaan	27	743	29	42	37	93	37	95	39	116
25. Afviklingskassen af 1910	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26. Paa Anfordring til Sveriges Riksbank, Norges Bank og Deutsche Reichsbank	5 294	—	5 753	—	5 718	9 861	4 710	6 072	5 746	5 139
27. Forskellige Kreditorer	14 616	21 873	14 594	24 151	28 533	7 765	38 683	13 099	42 684	13 232
28. Finansmin. Indlaan Lov ^{19/4} 1895	3 426	3 532	3 426	3 532	3 426	3 532	3 372	3 480	3 372	3 480
29. Konto for Intrader	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Konto for forventet Tab	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
31. Reservefonden	8 448	8 324	8 448	8 324	8 448	8 324	8 448	8 324	8 448	8 324
32. Aktionaerernes Uoebytte-Udligningsfond	1 725	1 522	1 727	1 522	1 745	1 540	1 763	1 557	1 763	1 557
33. Aktionaerernes Kapital	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000
34. Gevinst i Bankaaret	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen ...	394 755	301 748	396 209	293 742	421 805	294 540	408 290	284 973	412 315	314 518

Tabel VI. De københavnske Bankers Status.¹⁾

	ult. Juli 1914	ult. Aug. 1914	ult. Decbr. 1914	ult. Decbr. 1915	ult. Decbr. 1916	ult. Febr. 1917
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Passiver						
Folio {herunder Nationalbank.} Konto Kurant }	45.2	46.0	60.8	88.0	176.5	161.2
Indlaan	247.8	242.8	245.0	292.0	415.6	433.5
Konto Kurant	275.4	277.5	306.2	439.4	860.2	805.7
Sparekasseindsud	96.8	91.0	93.5	104.5	131.0	136.8
Øvrige Passiver	488.7	542.8	513.0	553.0	665.3	704.8
Tilsammen	1153.9	1201.3	1220.0	1477.8	2248.0	2242.0
Aktiver						
Veksler paa Indlandet	165.2	190.8	164.4	177.1	259.0	257.0
Veksler paa Udlandet	24.0	20.0	13.8	13.7	37.5	39.2
Udlaan i løbende Regning samt Kassekredit }	233.7	229.2	231.3	299.4	456.2	457.8
Udlaan mod Pant	156.8	167.2	176.0	223.8	389.4	384.2
Konto Kurant	28.0	26.5	30.0	44.3	56.2	54.3
Udenlandske Korrespondenter .	42.2	65.0	100.8	131.2	167.0	190.2
Obligationer og fremmed Mønt	202.0	202.0	193.1	239.1	278.2	286.8
Øvrige Aktiver	299.8	299.7	309.1	349.2	605.1	571.0
Tilsammen	1153.9	1201.3	1220.0	1477.8	2248.0	2242.0

¹⁾ Nationalbanken, Landmandsbanken, Privatbanken, Handelsbanken, Laane- og Diskontobanken, Københavns private Laanebank, Haandværkerbanken, Revisionsbanken og Frederiksberg Bank. Oversigten er taget efter Dagbladet „Børsen“.

hvor store Værdier vore Beholdninger, Besætninger o. s. v. er forringede, og heller ikke ledsages af en Redegørelse over, hvori de Indtægtsforskydninger inden for Samfundet bestaar, der vel i hvert Fald har været medvirkende til, at vi har kunnet hjemkøbe saa store Poster af vore Papirer fra Udlandet o. s. v.

Endelig skal det angaaende Pengevæsenet anføres, at ved Lov ¹³/₁₀ 1916 forlængedes Lov ²/₈ 1914 om Nationalbankens Fritagelse for at indløse Sedler indtil ¹⁵/₃ 1917 og ved Lov ²³/₂ 1917 til Udgangen af Februar 1918. Ved Lov af ³⁰/₁₀ 1916 forlængedes Lov af ¹⁷/₄ 1916 om Natio-

nalbankens Fritagelse for at købe Guld indtil $\frac{1}{3}$ 1916 (jfr. Handelsministeriets Bkg. af s. D. og $\frac{2}{2}$ 1917) og ved Lov $\frac{23}{2}$ 1917 til Udgangen af Februar 1918 (jfr. Handelsmin. Bkg. s. D.). Ved kgl. Res. $\frac{1}{11}$ 1916 bestemtes det, at Ophævelsen af Adgangen til at erholde Hovedmønter udmøntede for indleveret Guld skulde være i Kraft til $\frac{4}{2}$ 1917 (forlænget ved kgl. Res. $\frac{1}{2}$ 1917 til $\frac{28}{2}$ 1917 og ved kgl. Res. $\frac{28}{2}$ til $\frac{1}{5}$ 1917).

Da der paany opstod Vanskelighed med Fremskaffelse af den fornødne Skillemønt (vel særlig Udmøntningsvanskeligheder) bemyndigedes Nationalbanken ved kgl. Kundgørelse af $\frac{2}{12}$ 1916 til paany at sætte 1-Kr. Sedler i Om-løb. Allerede $\frac{25}{10}$ 1916 havde Justitsministeriet forbudt at medtage her fra Landet mere end 2 Kr. i Koppermønt, og man har drøftet Muligheden for at erstatte Koppermønterne med Jernpenge.

Prisregulering og Priser.

Tonnageknapheden stillede i Efteraaret og de første af Vintermaanederne store Besværligheder i Vejen for Landets Forsyning med Kul og Koks samtidig med at Fragrater-nes Stigning bidrog deres til de stadigt stigende Priser paa disse Brændseffekter. Men ved Nordsø-Blokadens Ikraft-træden den $\frac{1}{2}$ 1917 stilledes Landet overfor en helt ny Situation, da alle Tilførsler vestfra standsede; og man maatte gribe til de stærkeste Forholdsregler for at faa de forhaandenværende Lagre til at række det længst mulige. Ved Indm. Bkg. $\frac{1}{2}$ 1917 forbødes det enhver Forbruger at forsyne sig med Kul og Koks til mere end 14 Dages Forbrug, og enhver Indehaver af Beholdninger af disse Varer paa over 50 hl skulde indsende Indberetning om Lagerets Størrelse til Statistisk Departement inden $\frac{5}{2}$ 1917. Optællingen viste Beholdninger til ca. $2\frac{1}{2}$ Maanedes Forbrug, dog for nogle vigtigere Sorters Vedkommende meget mindre, og Indenrigsministeriet henstillede derfor ved Cirk. $\frac{12}{2}$ 1917, at Kommunalbestyrelserne ved Forhøjelse af Priserne paa Gas og Elektricitet fremtvang den størst mulige Økonomi med Kullene til Fremstilling heraf. Allerede den $\frac{2}{2}$ havde

Tabel VII. Korn- og Foderstofmarkedet (fter Ugeskrift for Landmænd).

Prisen er i Kr. pr. 100 kg	Oktober					November				December				Januar ²⁾					Februar ²⁾					
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge		
	Hvede	1916 21.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1915 19.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1915 18.75 ²⁾	18.00	18.25	*	18.00	18.25	18.50	*	19.00	*	*	*	*	19.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1916 18.50 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Rug	1915 20.70 ²⁾	20.20	19.70	18.50 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1916 22.50 ²⁾	*	22.90	23.85	24.50	25.00	*	25.65	24.50	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1915 18.50 ²⁾	18.25	19.25	20.85	*	20.00	21.75	21.90	24.25	25.00	*	24.25	24.40	24.65	*	23.90	24.50	24.00	23.60	*	*	*	*	*
	1916 23.25 ²⁾	23.25	24.50	25.00	25.50	24.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Byg 2r	1915 —	18.25	18.50	19.25	19.50	20.25	21.00	22.00	22.75	22.25	*	*	*	*	22.50	*	*	*	*	22.40	22.25	22.00	*	*
	1916 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— 6r	1915 —	18.00	18.50	18.75	19.00	19.25	20.50	21.25	22.25	22.00	*	*	*	*	22.25	*	*	*	*	22.00	21.85	21.75	*	*
Hvedeklid, grove	1916 19.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1915 17.00 ¹⁾	*	*	16.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
fremmede	1916 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1915 17.50	*	*	*	*	*	18.50	18.25	9.50	*	*	19.75	*	*	*	*	20.20	20.50	21.00	21.25	21.00	*	*	*
Rugklid, kjøbenhavn	1916 17.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1915 17.00 ¹⁾	*	*	16.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1916 17.00 ¹⁾	*	*	16.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	1915 17.00 ¹⁾	*	*	16.00 ¹⁾	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Høfrø kager, prima, kjøbenhavn	1916 28.00	28.25	28.50	29.00	29.50	31.00	*	33.00	33.25	*	*	33.00	*	—	32.25	32.50	33.00	33.25	33.50	33.00	*	*	*	*
	1915 25.50	*	25.25	26.25	27.25	26.25	27.00	26.50	27.00	28.00	—	28.25	*	28.50	28.00	*	28.00	28.50	28.75	28.00	*	*	28.00	*
Soyakager, prima, kjøbenhavn	1916 27.90	*	27.95	28.25	29.25	30.25	*	31.50	32.00	32.25	*	31.25	32.25	33.00	32.50	32.25	32.50	32.75	32.50	32.25	32.50	*	*	*
	1915 20.25	20.85	22.25	23.25	23.25	*	24.25	*	24.50	25.00	25.25	25.00	24.75	*	25.25	*	25.00	*	25.10	25.25	25.10	25.25	25.10	25.10
Rapskager, prima, kjøbenhavn	1916 22.25	*	23.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1915 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bomuldstrøk, prm, afsk., fra New OrL	1916 25.25	*	25.50	26.25	27.00	27.50	27.85	29.00	28.50	*	28.25	29.00	28.25	28.50	*	29.25	*	29.50	29.25	29.50	29.25	*	*	*
	1915 20.25	*	21.00	22.00	22.75	*	23.50	*	23.85	23.75	*	*	*	23.65	23.75	*	23.50	23.65	*	23.50	23.25	23.50	23.25	23.25
Majs, prima, kon- troll., La Plata	1916 22.40 ²⁾	22.20	22.45	22.75	23.00	*	23.10	23.25	*	23.00	*	23.65	23.75	*	23.65	23.75	*	—	—	—	23.50 ¹⁾	*	*	*
	1915 17.45	17.20	17.45	17.80	17.70	17.00	17.95	18.20	19.20	20.00	21.40	21.00	21.40	*	21.55	22.15	22.50	22.00	22.20	22.10	22.10	21.50 ¹⁾	*	*

* betyder, at Noteringen er uforandret.

— betyder, at ingen Notering fandt Sted.

¹⁾ Maximalpris.²⁾ Ny Host for denne og følgende Noteringer.³⁾ 1917 og 1916.

Tabel VIII. Mel og Grynmarkedsnoteringer efter Ugeskrift for Landmænd).

Priserne er i Kr. pr. 100 kg	Oktober					November				December				Januar ¹⁾					Februar ¹⁾				
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	
	Prima amerik. Flormel	1916 42.50	*	*	48.00	*	*	*	55.00	*	3.50	*	*	*	*	37.50	58.00	*	*	59.00	61.00	*	*
Flormel	1915 36.50	*	*	*	35.50	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Bagerimel	1916 37.50	*	*	38.50	*	*	*	42.00	*	4.50	*	*	*	*	43.00	46.00	*	*	49.00	*	*	*	36.00
Bagerimel	1915 33.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Flormel	1916 30.00	*	*	*	*	*	*	30.50	35.	*	*	*	*	*	38.00	—	—	—	—	—	—	—	—
Flormel	1915 29.00	*	*	*	28.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sigtet Rugmel	1916 36.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	32.50
Sigtet Rugmel	1915 32.50	*	*	*	31.50	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Ris	1916 72.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	68.00	*	*	79.00	*	*	*	81.00
Ris	1915 62.00	*	*	*	65.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	72.00
Sagogryn	1916 92.00	*	*	100.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	103.00	—	—	—	—	—
Sagogryn	1915 69.00	*	*	69.50	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Semoulegrøn	1916 40.00	*	*	41.00	*	*	*	43.00	*	*	*	*	*	*	*	45.00	*	*	*	*	*	*	46.00
Semoulegrøn	1915 38.50	*	*	37.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Byggryn	1916 38.00	*	*	38.50	*	*	*	*	4.00	*	*	*	*	*	40.00	*	*	*	*	*	*	*	42.00
Byggryn	1915 30.50	*	*	30.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Havregryn	1916 51.00	*	*	*	*	*	*	56.00	6.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Havregryn	1915 51.00	*	*	52.00	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

* betyder, at Noteringen er uforandret.

— betyder, at Notering ikke fandt Sted. ¹⁾ 1917 og 1916.

Hovedstadens Kommuner ved offentlig Plakat opfordret til den størst mulige Sparsommelighed med Gas, Elektricitet og Vand fra de offentlige Værker og med Forbrug af de private Husholdningers Brændselsmidler, og til Hjælp ved Gasbesparelserne forberedte man Oprettelse af Folkekøkkenet (jfr. Indm. Cirk. ^{25/2} 1917) og fremstillede Kommunerne billige Høtkasser. Den ^{8/2} forhøjede Kjøbenhavn Gas- og Elektricitetspriserne meget stærkt for det Forbrug, der overskred et ensartet lavt Normalforbrug, og der foretoges Indskrænkninger i Sporvognskørslen. Paa Frederiksberg foretoges Forhøjelsen ^{12/2}, og saaledes at Normalforbruget var stigende indenfor snævre Grænser med Husstandenes Per-

sonantal og Værelsetal. En saadan Gradering var ikke foretaget i Kjøbenhavn; dette gav Anledning til mange Klager, og Forholdet ændredes efter Udløbet af den her behandlede Periode.

Imidlertid havde Indenrigsministeriet ved Bkg. ^{8/2} 1917¹⁾ paabudt, at Forlystelsesetablissementer skulde lukkes Kl. 10 og Butikker og Lagre m. v. som Regel Kl. 6 (jfr. midlertidig Lov af ^{30/10} 1916 og Indm. Bkg. ^{5/12} 1916 og ^{4/1} 1917 om Tillæg til Bkg. ^{30/5} 1916, 54. Bd., S. 285). I

¹⁾ Jfr. Bkg. ^{11/2} 1917 og Kommentarerne i Fortryk Nr. 3 af Indm. Samling af Bkg. om overordentlige Foranstaltninger, S. 175.

Tabel IX. Den københavnske Notering paa Smør og A samt danske Andelsslagteriers Notering paa Flæsk.

	Oktober					November				December				Januar ²⁾					Februar ²⁾				
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	
Kjøbenhavns Smørnotering																							
Kr. pr. 50 kg netto	175	.	173	.	177	178	180	.	182	180	.	184	.	182	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1916	164	170	205	170	166	.	168	.	.	.	159	152	142	136	.	140	.	140	.	.	143	146	.
{1915																							
Kjøbenhavns Ægnotering																							
Øre pr. kg leveret	260	280	310	340	.	315	300	295	280	260 ¹⁾	240	210	180	.
{1916	235	230	225	210	200	205	225	230	250	270	.	255	250	.	220	.	200	175	170
{1915																							
Andelsslagteriernes Flæske-Notering																							
Øre pr. kg 1. Kl.	186	184	182	.	184	.	.	180	.	182	184	.	.	188	190	.	192	
{1916	160	158	.	.	.	156	152	.	—	.	154	.	.	156	158	.	.	154	
{1915																							

. betyder, at Noteringen er uforandret. ¹⁾ Noteringen er suspenderet. Tallene gælder Andelsslagteriernes Fællesnotering for Andelsæg til Medlemmer.

— betyder, at ingen Notering fandt Sted. ²⁾ 1917 og 1916.

Forbindelse med Paabudet om den tidlige Lukning af Forlystelsesstederne inddrog Statsbanerne fra og med ¹²/₂ 1917 de sene Aftenog paa Sjælland til og fra København.

For det hjemlige Brændsels Vedkommende skal det anføres, at der ved Indm. Bkg. ¹¹/₁₂ 1916 (jfr. Cirk. ²³/₁₂ 1916) fastsattes Maximalpriser paa forskellige Arter dansk Brænde af Bøg, Fyr og Gran, idet det dog tillodes Skovejere til fri Pris ved Auktion at bortsælge lige saa store Kvanta af de forskellige Effekter, som de havde afsat til Maximalpris. Ved Bkg. ¹⁷/₂ 1917 udvidedes Antallet af de Effekter, der indgaar under Maximalpris-Bestemmelserne, til at gælde alt Brænde, idet samtidig det ved Bkg. ²⁷/₁ 1917 udstedte Forbud mod Salg af Brændseffekter ved Auktion gentoges. Endvidere paabødes det (jfr. ogsaa Indm. Cirk. ²¹/₁ 1917), at Halvdelen af Brændet skulde sælges gennem de Fordelingsinstitutioner, Amter og Kommuner i Henhold til Bkg. skal oprette, medens den anden Halvdel kunde sælges direkte til private Handlende og Forbrugere. Med Hensyn til disse Fordelingsinstitutioner skal det anføres, at de navnlig skulde skaffe den ubemidlede Del af Forbrugerne Brænde, og at de for Amtsinstitutionernes (en af Amt-

manden udnævnt førstkyndig) Vedkommende til dette Øjemed dels skulde modtage Skovejernes Tilbud om Salg af Brændsel, dels modtage Bestillinger fra Kommunerne gennem de af disse udnævnte Tillidsmænd og derefter foretage Fordelingen til Kommunerne. Efter Udløbet af den her behandlede Periode nedsattes et Brændselsnavn til at organisere og administrere Landets samlede Produktion af Brænde og Tørv, og der fastsattes Maximalpris paa disse.

Paa dette Sted skal endvidere omtales Petroleum og Benzin. Allerede i November Maaned 1916 var Tilførslerne af Petroleum o. a. Brændselolie meget sparsomme, saaledes at f. Eks. flere af Elektricitetsværkerne standsedes. Da England kun tillod Tilførselen af en ligesaa stor Mængde som før Krigen, og da de høje Priser paa Kul og Koks havde medført et stærkt forøget Brug af Petroleum til Opvarmning i private Husholdninger, medens der var oprettet en Del ny Elektricitetsværker, der drevs ved Motorer, maatte der naturligt opstaa Knaphed. Den ¹⁵/₂ 1917, efter Blokadens Ikrafttræden, strammedes den Rationering, der alt tidligere var iværksat, idet det paalagdes de Handlende kun at udlevere godt Halvdelen af det normale Kvantum

Tabel X. Kreaturmarkedet ved Københavns Kvægtorvs Noteringsudvalg.

pr. 50 kg slagtet Vægt med tilhørende Slag- terieraffald	Oktober					November				December				Januar ¹⁾					Februar ¹⁾				
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Kvier og Stude																							
1. Kvalitet	{1916 127	125	123	120	.	122	.	124	.	122	.	110	115	.	119
	{1915 111	113	108	.	109	105	109	105	.	107	.	105	107	120
2. —	{1916 109	107	105	103	102	98	
	{1915 92	93	89	.	90	88	92	89	.	.	.	89	91	.	95	100	.	105	
3. —	{1916 103	102	100	98	96	93	
	{1915 81	86	78	.	80	78	82	81	.	.	.	83	79	81	.	84	89	.	94
Unge Køer																							
1. Kvalitet	{1916 126	124	122	118	.	116	.	118	.	116	.	111	115	.	113
	{1915 111	113	108	.	109	104	106	102	.	102	.	104	108	105	107	109	111	.	120
2. Kvalitet	{1916 109	107	105	103	98
	{1915 92	93	89	.	90	87	89	87	.	.	.	89	88	91	90	93	98	.	103
Ældre Køer																							
1. Kvalitet	{1916 109	95	99	104	101	.	96	.	102	.	102	.	107	.	112
	{1915 105	108	103	98	100	95	99	93	.	95	99	94	99	.	102	.	107	.	112
2. —	{1916 98	86	89	94	90	91	90	86	.	92	101
	{1915 90	93	88	.	90	86	89	85	.	85	.	87	89	85	87	.	91	96	101
3. —	{1916 92	76	73	88	83	.	73	.	77	63
	{1915 73	74	69	.	72	76	73	.	.	.	76	70	.	.	.	75	80	.	85
Kalve																							
1. Kvalitet	{1916 130	132	134	133	130	128	130	135	.	135	.	130	.	111	113	.	123
	{1915 97	98	.	103	105	108	.	107	.	111	.	106	.	108	.	112	113	.	118
2. —	{1916 114	116	.	112	109	.	107	.	111	.	109	.	106	.	97	99	.	96
	{1915 90	91	.	93	91	95	.	.	.	93	96	.	.	.	93	90	88	93	.	97	99	.	104
3. —	{1916 103	105	.	103	102	101	98	.	103	.	101	.	98	.	.	.	88	
	{1915 70	.	.	73	78	82	80	78	.	80	.	85	87	.	92
Lam																							
1. Kvalitet	{1916 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	{1915 110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. —	{1916 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	{1915 103	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tyre pr. 50 kg lev. Vægt																							
1. Kvalitet	{1916 67	50	.	49	63	62	.	59	.	62	.	54	56	.	60
	{1915 58	57	55	54	50	51
2. —	{1916 62	46	.	.	57	53	.	49	.	53	.	50	52	.	56
	{1915 54	.	52	51	46	48
3. —	{1916 58	.	55	43	.	.	48	47	.	39	.	42	.	45	44	.	53
	{1915 49	.	.	48	43	45	44	.	46	48	.	53

. betyder, at Noteringen er uforandret.

— betyder, at ingen Notering har fundet Sted.

¹⁾ 1917 og 1916.

Petroleum til Belysningsbrug, medens der til industrielt Brug kun maatte udleveres en Trediedel. Denne Ordning kom med Indenrigsministeriets Billigelse i Stand ved Overenskomst mellem Den overordentlige Kommission og Det danske Petroleum A/S. Samtidig indstillede Kommissionen, at der til Hjælp for Selskabet ved Fordelingen af Olien til industrielle Visksomheder nedsattes et Brændselsolie-nævn. Dette nedsattes ¹⁶/₂ 1917 og kom til at bestaa af Direktør for Fabrikdirektoratet Lindberg og Driftsbestyrer O. Engholm. Spørgsmaalet om at holde de Elektricitetsværker paa Landet, der benytter Raaoliermotorer, i Drift, af Hensyn til Kornets Tærskning maatte komme i første Række, og Nævnet udsendte derfor ²⁸/₂ Meddelelse om, at de nødvendige Besparelser paa dette Omraade maatte opnaas ved i videst muligt Omfang at tage Damptærskværkerne i Brug. — Lignende Forhold som for Petroleum har der været for Benzin. Ogsaa her maatte Englands Rationering af os under et stigende Forbrug medføre Knaphed, og ogsaa med Benzin maatte Det danske Petroleum A/S rationere sine Kunder. For at understøtte Sparebestræbelserne udstedtes Indm. Bkg. af ³⁰/₁ 1917 om Forbud mod Vædekørsel med Motorkøretøjer. Endvidere forbødes ved Bkg. ²²/₂ 1917 (jfr. Cirk. ²⁸/₂ 1917) Kørsel med Person-Motorkøretøjer i Tiden fra 12 Aften til 6 Morgen helt, og i den øvrige Del af Døgnet kun indenfor en Radius af 40 km (om Søndagen 15 km). Herfra undtages dog Læger, Jordemødre, Brandvæsen o. s. v. Last- og Omnibus-Kørsel tillodes i uhindret Omfang, men Brug af Motorbaade forbødes. Drosketaksterne forhøjedes med 50 ⁰/₀.

Det skal bemærkes, at Forsyningen med saavel Kul og Koks som med Petroleum og Benzin i Vintermaanederne yderligere besværliggjordes ved de stærke Ishindringer i vore Farvande og langt op i Kattegat, og at Tilførslerne af Brændselsolie efter Blokadens Iværksættelse praktisk talt standsede, fordi de krigsførendes Krav om at Tilførsler til de neutrale skulde foregaa i disses egne Skibe, stødte paa den Vanskelighed, at den danske Handelsflaade ikke raader over Tankdampere.

Hvad dernæst angaar Brødkørnet skal følgende anføres: Høsten 1916 var noget under Middelhøst, jfr. følgende Oversigt over Høsten, omsat i Afgrøde-Enheder:¹⁾

¹⁾ Ved en Afgrøde-Enhed forstås 1 000 kg Korn = 1 000 kg Røetørstof = 2 500 kg Hø = 5 000 kg Halm.

Høstudbytte, ansat i Afgrøde-Enheder:

	1916	1915	1909—13
	Mill.	Mill.	Mill.
Kærne	2.08	2.30	2.29
Rodfrugter	1.05	2.01	1.08
Hø	0.85	0.16	0.72
Halm	0.70	0.57	0.70
Tilsammen...	5.28	5.34	5.39
	heraf:		
Hvede	0.16	0.22	0.15
Rug	0.27	0.34	0.15
Byg	0.43	0.61	0.53
Havre	0.75	0.76	0.78
Blandsæd	0.35	0.36	0.36

Som det vil ses, gav Hveden et Middelaars Udbytte, men Rug og Byg overmaade meget derunder. Forskydningerne i disse Tal skyldes dels de klimatiske Forholds Betydning for det gennemsnitlige Udbytte pr. ha, dels Ændringer i de dyrkede Arealers Udstrækning. Med Hensyn til Gennemsnitsudbyttet pr. ha skal det anføres, at dette gennemgaaende var ikke lidet under det normale, paa Grund af stormende og regnfuldt Vejr fra Begyndelsen af August og det meste af Høsttiden igennem. Og for Kornarealernes Vedkommende var der (naar Havre og Blandsæd undtages) nogen Nedgang fra 1915 til 1916, uden dog at disse Forskydninger var af nogen større Betydning, hvilket der er saa meget mere Grund til at fremhæve, som heller ikke de i 1916 med Vintersæd besaaede Arealer viser mere end ca. 5 à 6 % Tilbagegang; det danske Landbrug har saaledes været sig sit Ansvar bevidst, og de Vanskeligheder, man kunde have befrygtet, at Maximalpriserne paa Brødkornet kunde have medført, har saaledes ikke vist sig.

Men det ugunstige Høstvejr bevirkede, at vi for anden Gang gik ind i en Krigsvinter med en meget lille Høst.

Da dette var blevet klart (Sommerens Høstudsigter havde jo lovet en Gyldenløst), udstedte Indenrigsministeriet ved Bkg. af ²/₁₁ 1916 Forbud mod under nogensomhelst Form at anvende Rug og Hvede til Fodring, hvorved altsaa Tilladelsen i Bkg. ¹⁷/₈ 1916 til at anvende 10 % af Høsten 1916 paa hver Ejendom til Foder ophævedes, og Afgørel-

sen af, om Korn, der skønnedes uskikket til Brødkorn, maatte anvendes til Fodring, forlagdes fra de kommunale Prisreguleringskommissioner til Amterne, hvorfra Afgørelsen ved Indm. Cirk. $1/2$ 1917 dog i visse Tilfælde atter lagdes tilbage i Kommissionernes Haand. I Tilslutning hertil blev det ved Indm. Bkg. $22/11$ 1916 forbudt at grutte andet Korn end det, for hvilket Amtets Fodringstilladelse forelaa, og det paalagdes Møllerne ikke at foretage nogen Grutting, forinden de havde forvissat sig om, at Fodringstilladelsen var i Orden¹⁾.

Medens disse Bestemmelser skulde sikre, at Landets Avl af Brødkorn kom Befolkningen tilgode, fortsatte Staten samtidig med Udbetalingen af det 4-Kr. Tilskud pr. 100 kg leveret Rug, som senest ved Indm. Cirk. $22/9$ 1916 var fastsat for Rug leveret inden $15/10$ 1916. Herved kom Rugprisen op paa $22\frac{1}{2}$ Kr. pr. 100 kg, idet Maximalprisen ved Indm. Bkg. $17/8$ 1916 var fastsat til $18\frac{1}{2}$ Kr.²⁾, jfr. dog Indm. Bkg. $2/2$ 1917 om Tilladelse til at tage højere Priser for Korn, der anvendes til Saasæd. Hensigten hermed var naturligvis at gøre det tiltrækkende for Landbruget at afhænde Rugen samtidig med, at man gennem Stats-tilskudet muliggjorde nogenlunde uforandrede Brødpriser. Desuden spillede her Prisforholdet til de øvrige Kornsorter en Rolle, saaledes som siden skal blive omtalt. Dette 4-Kr. Tilskud, for hvis Udbetaling Hovedreglerne er givne i Indm. Cirk. $9/9$ 1916, jfr. Cirk. af $23/11$ og $16/12$ 1916, samt af $9/1$ og $26/2$ 1917, udbetales gennem Amterne til Kommunalbestyrelserne og af disse til Landbrugerne i Henhold til de af Kommunalbestyrelserne bekræftede Oplysninger om Landbrugerens Salg af Rug til Brødkorn. Paa

¹⁾ Ved Cirk. $21/11$ 1916 paalagde Justitsministeriet Jurisdiktionscheferne ved hyppige Undersøgelser paa Møller og Landbrugsejendomme at føre Kontrol med, at Opfodringsforbudet overholdtes. Resultet heraf blev en Del Politisager, der foranledigede Landboforeningerne til i deres Skrivelse til Indenrigsministeren af $9/1$ 1917 (Rigsdags-tidende 19 $^{16}/17$, A, Sp. 4977) at henstille, at der ikke maatte blive idømt Bøder for Overtrædelser af Fodringsforbudet, naar disse Overtrædelser alene skyldtes Uagtsomhed.

²⁾ Ved Bkg. $19/10$ 1916 forøgedes Godtgørelsen for Oventørring fra 1 til 2 Kr. pr. 100 kg; medens ved Cirk. $11/11$ og $5/12$ 1916 forskellige Forsøg paa Omgaaelser (meget høje Kørepenge, Tilbagelevering af Klid under Dagsværdien m. v.) paataltes.

denne Maade anslaaes der¹⁾ i Tiden indtil $31/3$ 1917 at ville medgaa godt 5 Mill. Kr., svarende til et Tilskud for ca. 130 Mill. kg Rug. Imidlertid medførte paa den ene Side den knappe Høst af Byg, paa den anden Side de vanskelige Tilførselsforhold for Majs, at det for Rugmaximalprisen + Godtgørelsen ikke mere lod sig gøre at købe det tilsvarende Kvantum Byg eller Majs²⁾ (jfr. om disse Kornsorter i det hele nærmere nedenfor), og en stigende Utilfredshed hermed gjorde sig gældende indenfor Landbruget. For at komme til Klarhed over Forholdene indkaldte Indenrigsministeren den $6/1$ 1917 en større Forsamling af Repræsentanter for Landbruget m. v. til en Forhandling, der med Afbrydelse strakte sig over det meste af Januar Maa-
ned³⁾. Resultaterne af disse Forhandlinger blev de to Forslag til „Lov om Godtgørelse af Statskassen i Anledning af de vanskelige Tilførselsforhold m. v.“ og „Lov vedrørende Landets Forsyning med indenlandsk Brødkorn i Høstaaret 19¹⁶/₁₇“, der af Indenrigsministeren forelagdes i Folketinget den $23/2$ 1917⁴⁾. Disse Lovforslag tilsigtede dels foruden de stedfindende Tilskud til Landbruget at yde Rug- og Hvedeavlerne et særligt Tilskud for det Kvantum Korn, de leverede ud over 8 Tdr. pr. Td. Hrtk., dels at paalægge dem, der ikke havde leveret saa meget, at præstere Forskellen i Byg enten in natura eller gennem Indbetaling af Prisdifferencen. Begge Forslag befandt sig ultimo Maj endnu i Folketingsudvalget. Hertil bidrog naturligvis i første Række den ved Blokaden indtrufne Situation, som dels satte en Stopper for de Indtægter (Afgiften af Skibsfarten), der skulde anvendes til disse Formaal, dels hindrede den fornødne Tilførsel af Majs, hvorved Afgivelse af Byg til Brødkorn vanskeliggjordes, og som førte til Indførelse af Brødratio-

¹⁾ Rigsdagstidende 19¹⁶/₁₇, B, Sp. 2391. Ved en Trykfejl staar der for Aug.—Dec. 1916: 834 774. $14\frac{1}{4}$, skal være: 85 477 $414\frac{1}{4}$ kg Rug.

²⁾ Jfr. Indenrigsminister Rode i Folketinget 19¹⁶/₁₇, Sp. 2599 og Rigsdagstidende 19¹⁶/₁₇, A., Sp. 4697 ff.

³⁾ Forhandlingerne foregik delvis ved skriftlige Indstillinger, dels fra Husmands-, dels fra Landboorganisationerne, jfr. den i Note 4 angivne Kilde.

⁴⁾ Jfr. Rigsdagstidende 19¹⁶/₁₇, A, Sp. 4695 ff., hvor en fuldstændig, dokumenteret Redegørelse for Kornordningerne under Krigen findes aftrykt.

neringen. Men en saadan Standardisering af Prisen paa de enkelte Kornsorter, som man navnlig fra Landboforeningernes Side ønskede, maatte ogsaa under saa usikre Forhold frembyde betydelige Vanskeligheder. Som det nærmere skal omtales i Oversigten for den følgende Periode sammenarbejdedes de to Forslag til én Lov, der stadfæstedes af Kongen den ²⁶/₆ 1917.

Forinden man derefter gaar over til en Fremstilling af, hvorledes der ved Udmalingsbestemmelser er tilstræbt det størst mulige Udbytte af det forhaandenværende Brødkorn, skal det nævnes, at Statens Kornindkøb, for hvilke der paa nærværende Tidspunkt ingen officiel Opgørelse foreligger, dels har omfattet amerikansk Rug (formentlig 10 000 t), dels amerikansk Hvede i samme Mængde, dels endelig dansk Rug, opkøbt og oplagret i Amterne.

Som antydet bestemtes det, som et Led i Bestræbelserne for den stærkest mulige Udnyttelse af Kornet, at søge dette udmalet til at give mest muligt Mel. Indm. Bkg. ²³/₁₁ 1916 fastsætter derfor, at al Fremstilling af helsegtet Rugmel forbydes, og at halvsegtet ikke maa holde under 80 kg Mel for 100 kg Rug. Samtidig fastsattes det, at der i halvsegtet Rugmel skulde iblandes 10 % Bygmel¹⁾, og at groft Rugmel ikke uden Indm. særlige Tilladelse maatte udmales af fremmed Rug. For ikke at fremkalde Spekulation i de forhaandenværende Lagre af helsegtet Rugmel overtog Staten ved Indm. Bkg. s. D. de her i Landet værende Beholdninger af Rugsigtemel. Iøvrigt har de ved Bkg. af ¹⁷/₈ og ²¹/₈ 1916 fastsatte Maximalpriser af henholdsvis 21 Kr. pr. 100 kg grovmalet Mel af dansk Rug og 28 Kr. pr. 100 kg Flormel af dansk Hvede været gældende gennem den her behandlede Periode. Imidlertid har der til Stadighed været Klager over Hvedemelsprisen, fordi der ikke fremkom Maximalmel, men kun Blandinger af dansk og fremmed Mel. Landbruget mente, at Møllerne gennem ukontrollable Priser tilvendte sig en Fordel, paa

¹⁾ Ved Indm. Cirk. ⁶/₁ 1917 er denne Bestemmelse fraveget paa visse Betingelser for Landsbymøller, der alene driver Kundemølleri. — I Kjøbenhavn har man overgangsvis været oppe paa en Bygiblanding af 25 %.

Bekostning af Landbruget, der maatte afgive Hveden til Maximalpris (21 Kr. pr. 100 kg af 128 π holl. Vægt). Ved Blokadens Ikrafttræden paabegyndtes derfor ogsaa Overvejelser over Fastsættelse af et bestemt Blandingsforhold i Melet, da man nu ikke kunde vente fremmed Hvede i betydende Mængde hertil. Disse Overvejelser bragtes dog først til Afslutning efter Udløbet, af den her behandlede Periode. Men det skal endnu nævnes, at det for at forhindre Opkøb i og Spekulation med Hvedemelet ved Indm. Bkg. $1/2$ 1917 forbødes Forbrugere, saavel erhvervsdrivende som private Husholdninger at forsyne sig med Hvedemel til mere end 14 Dages normalt Forbrug.

Statstilskudet til Rugdyrkerne og Bestemmelserne om Iblanding af Byg i Rug til Sammaling havde foruden de ovenomtalte Formaal ogsaa den Hensigt at muliggøre en Fastholden af Rugbrødspriserne, for Byggets Vedkommende ved at træde i Stedet for den fremmede Rug. I Hovedstadens Kommuner, hvor man har været oppe paa en Bygiblanding af 25 $\%$, er Prisen da ogsaa fastholdt, ganske vist ved Tilskud fra Kommunerne i Henhold til Dyrtidsloven af $28/12$ 1916 (jfr. foran S. 198). For Hvedebrødet sattes Priserne igen op i Hovedstaden $1/2$ 1917, jfr. iøvrigt Tabel XI over Detailpriserne.

Før Omtalen af Brødkornet afsluttes, skal endnu omtales de Foranstaltninger til Hindring af Kornets Anvendelse til Spiritus, der ganske vist først iværksattes efter Udløbet af den her behandlede Periode, men hvortil Begyndelsen gjordes ved Indm. Bkg. $27/2$ 1917 om Optælling af samtlige Beholdninger af Spiritus (Whisky, Cognac, Likører, Brændevin o. l.) og Forbud mod enhver Handel med eller Udlevering af disse Drikke, saalænge Forhandlinger om Indskrænkning i Spiritusproduktionen staar paa. Det skal bringes i Erindring, at Anvendelse af Rug, Hvede, Boghvede samt indenlandsk Byg til Fremstilling af Spiritus m. v. var forbudt ved Indm. Bkg. $25/2$ 1915, saaledes at det, der kunde opnaas ved et fuldkomment Forbud dels var Besparelser paa Kul, dels Frigørelse af de indførte Kornvarer til andet Brug. Men dertil kom, at forsaavidt nye Tilførsler ikke kunde fremskaffes, vilde de forhaandenværende Beholdninger hurtigt være opbrugte, og Produktionen af Gær og teknisk Sprit truet. Efter Udløbet af den

her behandlede Periode hævedes Forbudet mod Salg af Spiritus, medens Fremstilling af Drikkebrændevin forbødes.

Med Hensyn til Foderkorn og Foderstoffer skal det anføres, at medens Forbud mod Anvendelse af Byg i Bryggerierne først gennemførtes efter den her behandlede Periodes Udløb, tilstodes der endnu i Efteraaret 1916 Bryggerierne Dispensation til, at anvende dansk Byg¹⁾; det Kvantum, det har drejet sig om, synes at have været ca. 1 100 Tons²⁾, for hvilke der er indbetalt 3.50 Kr. pr. 100 kg som Afgift for Fritagelse for at hjemføre den tilsvarende Mængde amerikansk Rug. Denne Mængde Byg var i Forhold til 1915 ganske lille, svarende til den mindre Høst og de vanskelige Tilførselsforhold. Det var ogsaa disse Omstændigheder, der medførte, at Indm. ved Bkg. ^{11/11} 1916 fastsatte Maximalpris paa Byg, efter at dennes Pris havde været i stadig Stigning, til 24^{1/2} Kr. pr. 100 kg, skønt man fra mange Sider havde næret Betænkelighed ved denne Foranstaltning, der derfor heller ikke indgik i de Bestemmelser, der tidligere paa Efteraaret fastsattes som Høstaarets „Kornplan“. Betænkeligheden gik navnlig ud paa, at Maximalprisen vilde medføre Uvilje hos dem, der havde Bygget, til at skille sig af med det, hvorved de, der skulde købe det, blev endnu værre stillede, end om de havde maattet give en højere Pris. Det var dog først efter Blokadens Ikrafttræden, at større Vanskeligheder af denne Art opstod. Endvidere fastsattes ved Indm. Bkg. ^{23/11} 1916 ogsaa Maximalpris paa Blandsæd (Blandinger af Byg med anden Korn eller Bælgsæd) og paa Havre til 24^{1/2} Kr. pr. 100 kg. For at give Mulighed for Godtgørelse for det særligt gode Korn tillodes det dernæst ved Indm. Bkg. ^{23/12} 1916 (jfr. Bkg. ^{2/2} 1917) ved Salg af Byg og Havre, der skulde anvendes som Saasæd i Foraaret 1917, at tage mere end Maximalprisen, naar Køberen paa Tro og Love erklærede, at det omhandlede Korn udelukkende skulde anvendes til Saasæd. Efter Blokadens Ikrafttræden suppleredes Indm. Bkg. ^{1/2} 1917 om Forbud mod at forsyne sig med Majs og Foderkager til mere end 14 Dages Forbrug gennem Bkg. ^{8/2} 1917 derhen, at det ved Indkøb af Byg til Foder-

¹⁾ Politiken ^{29/10} 1916.

²⁾ Jfr. Rigsdagstidende 1916 nr. B. Sp. 2387.

brug forbødes at bringe den samlede Beholdning af Majs, Byg og Blandsæd op over en Mængde, der var tilstrækkelig til 14 Dages Forbrug. Og for at skaffe sig Kendskab til Mængden af dette for vor Svineproduktion saa afgørende Foderkorn paabød Indm. ved Bkg. $\frac{8}{2}$ 1917 (jfr. Cirk. s. D.) Indhavere af Beholdninger paa over 50 Tdr. at indsende Oplysning om Beholdningens Størrelse til den lokale Prisreguleringskommission. — Endelig skal omtales Majs, for hvilket Højesteprisen ved Indm. Bkg. $\frac{31}{8}$ 1916 var fastsat til $23\frac{1}{2}$ Kr. pr. 100 kg. Forudsætningen for Bibeholdelsen af denne Pris var (jfr. 54. Bind, S. 289) Statens Garanti til Importørerne for Dækning af eventuelle Tab ved Salg til nævnte Pris, en Garanti, der ved de to Finansudvalgs Approbation stadig har været holdt i Kraft, selv efter at Priserne steg betydeligt højere. Statens Udgift hertil for Finansaaret 19¹⁶/₁₇ er anslaaet til 2.6 Mill. Kr.¹⁾ De vanskelige Tilførselsforhold kunde naturligvis, til Trods for denne Foranstaltning, undertiden medføre Besværligheder for den regelmæssige Forsyning, hvilket bl. a. førte til, at Indenrigsministeriet — som tidligere flere Gange sket — indkaldte Kontrakterne m. m. vedrørende Majs (og Oliekager samt udenlandsk Byg), hvorefter de ifølge disse Papirer indkøbte Foderstoffer skulde føres til Danmark (jfr. Indm. Bkg. $\frac{17}{11}$ 1916). Desuden indkøbte Staten selv Majs, som i Foraaret 1917 kom til god Anvendelse til Bortbytning mod Byg til Saasæd. Ved Blokadens Ikrafttræden forbød Indm. ved Bkg. $\frac{1}{2}$ 1917 enhver Forbruger at forsyne sig med Majs og Foderkager for mere end 14 Dages Forbrug, samtidig med at der paalagdes Indberetningspligt om Størrelsen af Lagrene. Ved Bkg. $\frac{6}{2}$ 1917 paabødes det, at der ved Beregning af de 14 Dages Forbrug skulde tages Hensyn til den samlede Beholdning af Majs, Byg og Blandsæd (jfr. ovenfor). Resultatet af Optællingen viste tilfredsstillende Beholdninger af Foderkager, men Knaphed paa Majs.

Endvidere skal paa dette Sted omtales Kartofflerne. Ogsaa af disse var Høsten i 1916 meget tarvelig, nemlig 6.71 Mill. hkg mod omkring 10 Mill. i de nærmest foregaaende Aar og 8.41 i Gennemsnit af Aarene 1909—13.

¹⁾ Rigsdagstidende 19¹⁶/₁₇, B, Sp. 2391.

Da der til Menneskeføde beregnes 3.18 Mill. hkg, til Lægning 2.10 og til Svind 1.40, tilsammen 6.68 Mill. hkg (jfr. Landbrugsudvalgets Betænkning af ²/₁₂ 1916, offentliggjort i Statstidende), maatte Spørgsmaalet om Forbud mod Anvendelse af Kartoffler til Svinefoder melde sig med den største Styrke. Og den Konkurrence mellem Mennesker og Dyr, der havde gjort Løsningen af Kornspørgsmaalet saa vanskeligt i Krigens første Aar, kom nu ogsaa til Udbrud overfor Kartofflerne. Paa et Tidspunkt, hvor vi stod med en lille Byghøst, og hvor der var betydelige Vanskeligheder for Majstilførselen, maatte man alligevel, trods den overordentlige Betydning indadtil og udadtil, Opretholdelsen af vor Svineproduktion har, gaa til Fodringsforbud mod Kartoffler. Forinden havde man dog, for at tvinge Kartofflerne frem i Markedet, forbudt at tørre og konservere Kartoffler (Indm. Bkg. ²³/₁₂ 1916 og ⁹/₁ 1917), ligesom Indenrigsministeriet før Forbudets Iværksættelse ved Cirk. ²³/₁₂ 1916 anmodede Kommunalbestyrelserne om at iværksætte Indkøb af eller Bestillinger paa Kartoffler, for at Landmændene ved Forbudets Ikrafttræden kunde blive af med Kartofflerne. Ved Bkg. ¹³/₁ 1917 forbød Indm. derefter Anvendelse af Kartoffler (undtagen ganske smaa) til Foder og ved Cirk. s. D. (jfr. Cirk. ¹⁷/₂ 1917) paalagdes det Amtmændene med Opmærksomhed at følge Forbudets Virkninger, dels under Hensyn til mulige Vanskeligheder for Svineproducenterne, dels under Hensyn til Landbrugernes Lejlighed til at finde Afsætning for deres Kartoffler. Endvidere fastsattes ved Indm. Bkg. ³¹/₁ 1917 Maximalpriser, der indtil 31. Marts var 8 Kr. pr. 100 kg fra Producent til en-gros Handler, i April 8.25 og i Maj og Juni 8.50 Kr. pr. 100 kg. Ved Salg til Detaillist var Prisen 2 Kr. højere, og ved Salg fra denne til Forbruger 3 Kr. højere pr. 100 kg i Hovedstadens og lidt mindre i de øvrige Kommuner¹). Imidlertid medførte den strenge Vinter saadanne Transportvanskeligheder og Vanskeligheder ved Gravning i Kartoffelkulerne, at der næsten ingen Kartoffler kom ind til Byerne.

Ligesom i tidligere Aar afholdtes der i den sidste Uge

¹) Ved Bkg. ²/₂ 1917 tillodes det at tage en højere Pris paa Læggekartofler, hvilken Tilladelse atter hævedes ved Bkg. ²⁷/₂ 1917, men dog igen sattes i Kraft ved Bkg. ⁷/₃ 1917, jfr. Bkg. ¹⁸/₄ 1917.

af Februar en almindelig Optælling af Korn og Foderstoffer, Kartofler, Mel m. m. samt af Kreaturbestanden (jfr. Indm. Bkg. $\frac{5}{2}$ 1917). Resultaterne af denne Optælling kom dog først til Anvendelse ved de Foranstaltninger, der blev truffet efter Udløbet af den her behandlede Periode.

Det er gentagne Gange i det foregaaende nævnt, at de Foranstaltninger, der iværksattes, havde deres Formaal i Opretholdelsen af den saa betydningsfulde Svineproduktion. Hertil sigtede Tilskudene til Majsimporten og Maximalprisen paa Byg, og derfra stammede Ængstelserne for Indgrebene overfor Kartoflerne. Men yderligere giver Staten, som tidligere meddelt (54. Bind, S. 478), et direkte Tilskud til Svineslagterierne, bestaaende af 10 Øre pr. kg for de første 5 000 Svin, der ugentlig afgives til Hjemmeforbruget til Maximalpris og 14 Øre pr. kg for det overskydende Antal. Udgiften herved har i Tiden $\frac{1}{9}$ 1916— $\frac{15}{3}$ 1917 andraget ca. 5 Mill. Kr., hvoraf ca. $\frac{1}{4}$ for 10-Øres-Tilskudet¹⁾. I den her behandlede Periode forhøjedes iøvrigt den Procentdel af Svinefedtet, der skal tilbageholdes til Hjemmeforbruget, fra 50 til 60 $\frac{0}{10}$ ²⁾. Klagerne over for ringe Tilførsel af Flæsk til Hovedstaden vedblev, og dette til Trods for, at de vanskelige Foderstofforhold medførte en ret betydelig Nedslagning, der søgtes imødegaaet gennem Indm. Bkg. $\frac{11}{1}$ 1917, hvorved Flæskeexportudvalget bemyndigedes til at fastsætte en Højestepris for Grisesøer, for at ikke Opkøbere gennem Overbyden af hinanden yderligere skulde friste Landmændene til at skille sig af med Søerne. Da Blokaden traadte i Kraft søgte man at værges Svinebesætningerne mod den Nedslagning, der kunde blive en Følge af Frygten for ikke at faa Majs nok til Fodring, ved at Slagterierne i Ugen $\frac{4}{2}$ — $\frac{11}{2}$ 1917 ikke modtog Svin til Slagtning paa under 92 kg Vægt, en Grænse, der forhøjedes til 95 kg, hvilket dog ikke hindrede meget betydelige Leveringer (50 000 Svin pr. Uge eller det under almindelige Forhold normale, som man i store Dele af Krigsperioden ikke har naaet op til). Af dette Antal gik 20 000 til Hjemmemarkedet, medens Resten fordeltes efter de givne Regler mellem England og Tyskland, idet det

¹⁾ Rigsdagstidende 19 $\frac{16}{17}$, B, Sp. 2389.

²⁾ Jfr. Berl. Tid. $\frac{12}{11}$ 1916.

England tilkommende Kvantum oplagredes, til det igen maatte blive muligt at føre det over. Den $16/2$ 1917 ned-sattes Vægtgrænsen atter til 92 kg, da der i den nærmest forudgaaende Uge kun var leveret 36 000 Svin til Slagte-rierne. I de sidste Dage af Februar vakte Meddelelsen om, at der fejlagtigt var gaaet et betydeligt større Antal Svin til Tyskland end tilladeligt efter Reglerne om Fordelingen af vor Udførsel vest- og sydpaa megen Opsigt¹⁾. Der ned-sattes en Kommission til at undersøge Sagen. — Angaaende Resultaterne af Kødordningen foreligger for Øjeblikket ingen officiel Redegørelse. Imidlertid kan det dog sikkert siges, at det ikke ad denne Vej er lykkedes gennem Ned-sættelse af Kødpriserne i nogen betydende Grad at aflaste den hjemlige Flæskekonsum. Gennem hele Perioden har Exportafgiften udgjort 10 Øre pr. kg, medens Tilskudet til Hjemmeslagtningen har været 40 Øre pr. kg slagtet Vægt, und-tagen i Tiden $20/11$ 1916 til $7/1$ 1917, da den udgjorde 60 Øre, og efter $11/2$ 1917, da Beløbene var henholdsvis 9 og 30 Øre pr. kg. Bevægelserne i Tilskudenes Størrelse hænger sammen med Prisbevægelserne for Kreaturerne (jfr. Tabel X). Som det vil ses af Tabel XI over Detailpriserne, var

¹⁾ I Politiken $2/3$ 1917 gives følgende Fremstilling af Fordelingsreg-lerne efter Roskilde Tidende:

— Oprindelig var det Meningen, at naar Hjemmemarkedet var forsynet, skulde Resten deles saaledes, at England fik 86 % og Tyskland 14 % af det overskydende Flæsk. For at simplificere Regnestykket gik man ud fra et vist Forbrug til Hjemmemarkedet, fastsatte Englands Andel som en bestemt Procentdel af samtlige Slagtninger og lod saa Tyskland faa Resten. Dette gik i lang Tid nogenlunde. Englandsprocenten svingedes mellem 62 og 70 %, men var i November gaaet ned til 50 %.

Saa kom December, og Eksportudvalget gik ud fra, at Hjemmemarkedets Forbrug vilde stige stærkt, og da man ikke regnede med særlig forøgede Slagtninger, mente Udvalget kun at kunne fastsætte Englandsprocenten til 40. Imidlertid steg Slagtningerne stærkt til December, hvilket medførte, at der gik mere til Tyskland, end der skulde.

Udvalget saa selvfølgelig, at det var galt, og for at bøde herpaa fastsatte man for Januar Englandsprocenten til 60, men dette viste sig ogsaa at være alt for lidt. Saa blev omsider Lands-tingsmand Sonne opmærksom paa Forholdet, og der skete Ind-beretning til Justitsministeriet.

Priserne paa Kød ved den her behandlede Perodes Udløb ca. 1 Kr. lavere pr. kg end i Juni, før Ordningen¹⁾ traadte i Kraft. Men største Delen af dette Prisfald skyldes Pristrykningen fra det tyske Marked, idet Hjemmeslagtingerne dér for at spare Foderet naturligvis har mindsket Efterspørgselens Styrke. Den sædvanlige Tabel over Tilførslerne til Markederne ser for denne Periode saaledes ud:

	1914	1915	1916	
	Ialt	Ialt	Ialt	pr. Uge
Oktober	35 300	43 500	27 000	5 400
November	32 500	33 300	25 000	6 200
December	32 300	24 100	22 000	5 400
	1915	1916	19 17	
Januar	34 000	41 800	20 000	5 000
Februar.....	27 000	47 500	31 000	7 800

Vanskelighederne ved en for Hjemmemarkedet fuldt tilfredsstillende Løsning af Kødspørgsmaalet, fordi man ikke tog og ikke kunde tage Exportforbudet til Hjælp, viste sig i endnu højere Grad ved Reguleringen af Priserne paa og Forsyningen med Fisk. Det er tidligere (54. Bind, S. 487) omtalt, at Reguleringen af Fiskeforbruget paabegyndtes med Sildene (Indm. Bkg. ^{21/9} 1916), hvorefter man ved Bkg. ^{11/10} 1916 gik videre og inddrog alle Fiskesorter, idet det paabødes, at fra ^{18/10} 1916 skulde al Fisk, fanget fra danske Fartøjer, føres ind til dansk Kyst. Samtidig udstedte Justitsministeriet ved Bkg. ^{11/10} 1916 Forbud mod al Udførsel af fersk²⁾ Fisk — saavel Saltvands- som Ferskvandsfisk —, forsaavidt Udførselen ikke gik gennem de af Landbrugsministeriet autoriserede Virksomheder. Samtidig fast-

¹⁾ Jfr. Tillægsbekj. til Bkg. ^{7/7} 1916 af ^{28/10} 1916 og Landbrugsmin. Bkg. om Reglerne for Udførsel af Kødkonserver m. v. af ^{16/9} 1916, hvilken Udførsel kun maa foregaa gennem de af Ministeriet autoriserede Virksomheder (jfr. Landbrugsmin. Cirk. af ^{13/10} og ^{23/12} 1916).

²⁾ Udførsel af saltet eller røget Fisk var forbudt ved Justitsmin. Bkg. af ^{21/9} 1916, forsaavidt Udførselen ikke gik gennem de af Landbrugsministeriet autoriserede Virksomheder.

sattes Maximalpriser paa smaa og store Torsk og paa smaa Rødspætter, medens mellemstore Torsk og store Rødspætter — udprægede Luxusvarer — ikke inddroges under Maximalprisfastsættelsen. Thi Forudsætningen for den var, at Fiskeren skulde sælge sin Fiskefangst til Exportøren til Dagens Pris (d. v. s. den Pris, som Varen kan opnaa i det fri Marked under Hensyn til Tilbud og Efterspørgsel), hvorefter Exportøren ifølge til ham indgaaede Rekvisitioner fra Detailhandlere eller Forbrugere sælger den paagældende Del af Fangsten videre til Maximalpris. Forskellen mellem Indkøbs- og Exportprisen paa den ene Side, Maximalprisen paa den anden godtgøres Exportøren af Statskassen¹⁾, med Undtagelse af en Exportafgift, indbetalt af Exportørerne og udgørende højst $\frac{2}{5}$ af Prisforskellen og i hvert Fald ikke over 3 % af Fiskeriets Værdi. Denne Afgift beløb sig til ca. 900 000 Kr. af de ca. 4.5 Mill. Kr., Tilskudet til Ordningen kostede²⁾ i den Tid, den var i Kraft (indtil $\frac{13}{3}$ 1917). Imidlertid havde Bkg. $\frac{11}{10}$ 1916 højst uheldige Virkninger. Der fremkom først ingen Fisk til Maximalpris³⁾, medens Priserne paa de Arter, der var holdt uden for Ordningen, steg ganske urimeligt. Endvidere forlangte Fiskerne rene Fantasipriser for overhovedet at afhænde deres Varer til Exportørerne — og en Kontrol med Afleveringen maa i Følge Sagens Natur være vanskelig — hvorefter Statskassen maatte godtgøre Exportørerne de uhyre Prisforskelle mellem Indkøbs- og Maximalpris. Den hele Ordning maatte da ogsaa hurtigst tages op til Revision — Tilvejebringelsen af billige Sild i en enkelt Uge i Oktober kostede alene Statskassen 300 000 Kr. — Som Forholdene var, frembød Ordningen et af de mest utilsørede Røvertogter mod Medborgere og Statskasse, Krigstiden har opvist, som antydtes især fordi Exporten spillede saa stor Rolle, og fordi det i hvert Tilfælde næsten var umuligt at afgøre, hvad der kunde

¹⁾ Jfr. Vejledning vedrørende Fiskeordningen, Statstidende $\frac{12}{10}$ 1916.

²⁾ Rigsdagstidende 19 $\frac{16}{17}$, B, Sp. 2361.

³⁾ Ved Landbrugsmin. Cirk. $\frac{27}{9}$ 1916 meddeles det -de autoriserede Sildeexportører, at Forudsætningen for Autorisationen er, at de kun opkøber for egen Regning, og ved samme Ministeriums to Cirk. af $\frac{14}{11}$ 1916 paalægges det de Virksomheder, der exporterer Konserver, ikke at købe Fisk til Maximalpris, ligesom Fiskeexportører ikke maa exportere, før Hjemmemarkedet er forsynet.

faas i Exportpris. Ved Indm. Bkg. ^{11/11} 1916 forhøjedes Maximalpriserne, der nu kom til at omfatte ogsaa de førnævnte mellemstore Torsk og store Rødspætter, foruden at Exportafgiften sattes op fra 3 til 10 0/0, men dog straks efter ned igen til 5 0/0. Herved skulde Statskassens Tilskud bringes ned, hvilket vel ogsaa fandt Sted bl. a. fordi vi nu var saa langt inde i Vinteren, at Storme og Is hindrede Fiskeriet, hvorved kun lidt Fisk kom frem. Desuden havde Fiskerne sikkert tjent saa meget, at de ikke i den barske Aarstid behøvede at gaa ud. Men foruden den indenlandske Side havde Fiskeordningen en udenrigsk — ligesom Kødordningen. Gennem et forøget Hjemmeforbrug af Fisk vilde nemlig Exporten til Tyskland være bleven indskrænket, og Vestmagterne søgte da direkte at opnaa dette ved ^{11/12} 1916 at „indstille Exporten af Fiskeriarikler til Danmark“, som det hed i den officielle Meddelelse. Herved maatte forstaaes Petroleum til Motorerne, Fiskegarn m. v. Allerede nogle Dage tidligere havde det danske Petroleumsselskab som Betingelse for overhovedet at faa Petroleum til Landet efter Englands Ordre maatte standse Udlevering af Petroleum til Fiskernes Motorbaade, medens det tyske Centralindkøbskontor tilbød rumænsk Petroleum. Men saa kom, som sagt, Vinteren og standsede Fiskerierne.

Af andre Næringsmidler, for hvilke Pris og Forbrug i denne Periode har været Genstand for Regulering, skal først nævnes Sukker. Allerede i Begyndelsen af Oktober 1916 paabegyndtes Forhandlinger om den Betaling, der skulde stilles Roedyrkerne i Udsigt for Høsten 1917, for at gøre det tiltrækkende for Landbruget at dyrke Roer i fornødent Omfang til Landets Forsyning. Ved den Overenskomst, der blev truffen, tilsikredes der Roedyrkerne en Betaling af 1.65 Kr. pr. Centner Roer af Høsten 1917 med et nærmere fastsat Afdrag, saafremt Import af udenlandsk Sukker i Tidsrummet ^{1/3}—^{1/8} 1918 skulde medføre en Melispris af under 46 Øre pr. kg, inkl. Told, dog aldrig under 1.10 Kr. pr. Centner Roer¹⁾. Samtidig blev man klar over, at Høsten 1916 ikke kunde dække Forbruget²⁾, og der forhandlede da ud fra Forudsætningen om, at der til

¹⁾ Berl. Tidende ^{30/12} 1916.

²⁾ Ved Indm. Bkg. ^{27/11} 1916 forbødes det at fodre med Sukkerroer.

Supplement af Beholdningerne i 19¹⁶/₁₇ skulde indføres 20 Mill. kg fremmed Sukker, hvis højere Pris skulde fordeles ud over det danske Sukker, og der skulde saaledes fremkomme en moderat Prisstigning paa alt Sukker her i Landet. Men under Hensyn til, at en Prisstigning ogsaa maatte komme for at dække en nødvendig Forøgelse af Betalingen til Roedyrkerne, ansaa Indenrigsministeriet det for rigtigst, at der saa længe som muligt gaves Befolkningen Lejlighed til at forskaffe sig et vist rimeligt Sukkerforbrug til uforandret Pris. Dette var Hovedsynspunktet for den Del af Sukkerordningen, der sattes i Kraft ved Indm. Bkg. ¹³/₁₂ 1916, hvorefter der fra ¹/₁ 1917 ved et Kortsystem skulde tilsikres hver Person her i Landet 2 kg Sukker om Maanednen til uforandret Pris, medens Køb af Sukker uden for Kortene samt Industriens Køb af Sukker skete med en Forhøjelse af 18 Øre pr. kg, jfr. Indm. Bkg. af ²³/₁₂ 1916. For at denne Forhøjelse af Sukkerpriserne ikke skulde komme de Handlende, der havde opkøbt store Lagre, til Gode, overtog Staten ved Indm. Bkg. ²¹/₁₂ 1916 alle Sukkerbeholdninger paa over 5 000 kg, med Undtagelse af Sukkerfabrikkernes, Detailhandlers og offentlige Institutioners Lagre, og frigav dem atter mod Indbetaling af en Afgift af 15 Øre pr. kg. Centralledelsen af Sukkerkortordningen overdroges Det Statistiske Departement¹⁾, og fra ¹/₁ 1917 sattes det første danske Kortsystem i Kraft. Som antydet var det imidlertid snarere et Rabat- end et Rationerings-System, idet der ud over Sukkerkort-Kvantumet kunde købes ad libitum til en Overpris af 18 Øre pr. kg. Rabatudbetalingen er ordnet paa den Maade, at Sukkerfabrikkerne for alt Sukker, der udleveres fra deres Lagre, opkræver en Overpris af 18 Øre, der indbetales til Statistisk Departement. Disse 18 Øre udbetales igen Kommunalbestyrelserne for de Husholdningsmærker, de indsender til Departementet, og som de har modtaget fra og godtgjort Sukkerhandlerne med 18 Øre pr. kg. Derved bliver disse i Stand til at sælge Sukker mod Husholdningssukkermærker 18 Øre billigere pr. kg end de selv har givet for det hos Sukker-grossisten og end denne giver Sukkerfabrikken. Forudsætningen for, at der af de private Husholdninger og af Indu-

¹⁾ Jfr. Departementets Cirkulærer af ¹⁵/₁₂ og ²³/₁₂ 1916.

strien kunde købes efter Behag uden for Kortene var imidlertid naturligvis den, at det Kvantum, vi manglede i egen Høst, skulde indføres hertil. Ved Blokadens Ikrafttræden den $\frac{1}{2}$ 1917 turde man imidlertid ikke mere regne med denne Forudsætning, og efter at de fornødne Beregningsarbejder m. v. var udført for en fuldstændig Rationering, udstedtes Indm. Bkg. $\frac{1}{2}$ 1917, hvorefter private Personer ikke kunde købe mere Sukker, end Sukkerkortene berettigede dem til (Rabatten bibeholdtes), og Industrivirksomheder kun kunde købe mod Aflevering af Industri-Sukkermærker, der var tilstillede dem fra Det Statistiske Departement, og hvorved der tilstodes Virksomhederne Dispositionsret over en Sukkermængde, svarende til Forbruget i 1916 (dog nedsat for Bagere og Restauratører med 33 $\%$, for Sukkervarefabrikker med 10 $\%$, saaledes at der gjordes Fradrag i det tilstillede Antal Sukkermærker for de Virksomheder, hvis Lager dækkede mere end 1 Maanedes Forbrug). Naar det overhovedet var muligt at sætte dette betydelige Apparat i Gang i Løbet af nogle Dage, laa det i, at der sammen med et almindeligt Mandtal til Brug ved Sukkerkortenes Uddeling den $\frac{1}{1}$ 1917 var optaget Statistik over samtlige sukkerforbrugende Virksomheders Forbrug i 1916, deres Sukkerlagre m. v. — Hvad dernæst angaar Forsyningen med og Prisen paa Mælk skal det anføres, at dette Spørgsmaal naturligvis særligt har været brændende for de store Byer, navnlig for Hovedstaden. Efter en lang Række Forhandlinger om Tilførslen af den til Hovedstadens Forbrug fornødne Mælk enedes man ved et Møde $\frac{4}{11}$ 1916 i Prisreguleringskommissionen med Landbrugets Mejeriorganisationer om at disse skulde levere de københavnske Mælkekompagnier den fornødne Mælk til Dækning af den Mindreleverance, der fremkom fra Kompagniernes faste Kontrahenter, til en Pris af 13 Øre pr. l, regnet efter en Smørpris af 2 Kr. pr. kg og med et Tillæg af $\frac{1}{12}$ Øre pr. l for hver 2 Øre, Smørprisen noteres højere end 2 Kr. Herefter fastsattes Detailprisen til 30 Øre pr. l med en Smørpris af 1.73—1.84 Kr. pr. Halvkg. Samtidig skulde Skummetmælksprisen nedsættes fra 14 til 12 Øre pr. l. — Angaaende Hvidkaal skal det anføres, at Udførsel heraf for ca. 5 000 Tons om Maaneden har været tilladt paa den Maade, at de Firmaer, der ønskede at exportere, alene

kunde gøre dette ved Henvendelse til Alm. dansk Gartnerforening, der administrerede Udførselstilladelsen paa Betingelse af, at Hjemmemarkedet forsynedes i fornødent Omfang og til rimelig Pris. — Med Hensyn til Kaffeforsyningen var der ret betydelige Vanskeligheder i Oktober Maaned 1916, idet England en Tid ikke vilde frigive det fornødne Kvantum til Landets Behov. Under den Nervøsitet, der herved opstod, forhøjede Kaffegrossisterne Prisen betydeligt, og da England atter frigav de fornødne Mængder til Landets Forsyning, bibeholdtes den opskruede Pris. Paa Grund af Cikoriedyrkernes Krav om forhøjet Betaling for Cikorie-rødder m. v. forhøjedes Cikoriepriserne¹⁾. — Ved Indm. Bkg. ¹/₁₁ 1916 forhøjedes Maximalpriserne paa Soda til 14 Kr. pr. 100 kg fra Fabrik til Grossist, 16 Kr. for Salg til Detaillist og 20 Øre pr. kg i Detailhandelen (54. Bind, S. 489), men nedsattes ved Bkg. ³¹/₁ 1917 til henholdsvis 12 Kr., 14 Kr. og 18 Øre.

Den sædvanlige Tabel over Priserne paa Huder²⁾ og Skind meddeles nedenstaaende:

	²² / ₇ 1914	³⁰ / ₃ 1915	² / ₁₀ 1915	⁶ / ₁₁ 1916	⁴ / ₁₂ 1916	² / ₁ 1917
Ved Th. Hansens Eftfl., Slagelse:						
Kohuder med Horn Øre pr. kg	94	155	200	190	165	200
Fede-) 4—8 kg —	126	280	370	390	410	350
skind) 8—11 " —	120	180	220	270	196	200
) 11—14 " —	110	130	160	160	160	200
Spædekalkeskind Kr. pr. Stk.	4,00	12,00	13,50	15,00	16,00	14,00
Ved M. J. Ballins Sønner, Vejle:						
Røde jydsk Spædes. Kr. pr. Stk.	—	10,00	12,50	13,25	15,00	13,50
Brogede — — —	—	5,50	8,50	9,50	11,50	10,50

De stærkt stigende Priser saavel paa hjemlige som paa fremmede Huder og Skind bragte paany Tanken om

¹⁾ Ved Indm. Bkg. ²⁷/₁₁ 1917 er det forbudt at anvende Rug, Hvede og Sukkerroer til Fremstilling af Kaffesurrogater.

²⁾ Ved en ny justitsministeriel Bkg. af ¹⁵/₁₁ 1916 (54. Bd., S. 489) forbedes Udførselen af Kalveskind, undtagen over visse Udførselssteder. Betingelsen for Udførselen er endvidere, at Skindene er underkastede et Skøn om deres udførselsberettigede Tilstand.

en „Maximalstøvle“ frem; denne Støvle skulde fremstilles i stor Mængde og af indenlandske svære Huder, og skulde derfor kunne fremstilles til en forholdsvis rimelig Pris (f. Ex. 18 Kr. for et Par Herrestøvler). Den kom først i Handelen ved Udløbet af den her behandlede Periode. For at modvirke Spekulation i Læder forbød Indm. ved Bkg. $7/2$ 1917 al Oplagring af Huder, Skind og Talg, saaledes at disse Varer unddroges det indenlandske Forbrug.

Endelig skal omtales Boligforholdene. Vanskelighederne paa dette Omraade naede ved Oktober Flyttedag en fuldkommen Krise¹⁾, navnlig i Hovedstadens Kommuner, men ogsaa i en Række Provinsbyer. Trods Opførelse af Barakker og Sikring af Butiklokaler til Beboelse maatte Kommuneskoler tages i Brug i stort Omfang, Brandstationens Lokaler m. v. Til at undersøge, hvad der maatte kunne foretages til Afhjælpning af den sociale Misère, der saaledes var opstaaet, nedsattes ved Lov $30/10$ en Boligkommission paa 17 Medlemmer til at undersøge og overveje Boligforholdene for de mindre bemidlede Samfundsklasser, der lever under bymæssige Forhold, og til at gøre Forslag om hjælpende Foranstaltninger. Kommissionen har afgivet to Betænkninger, indeholdende Forslag til nogle af de Lovforanstaltninger, der senere er blevne trufne, og har iøvrigt samlet en Del statistisk Materiale til Forholdenes Belysning. Til Afhjælpning eller Mildning af Bolignøden og de derved fremkaldte Misligheder har Opmærksomheden iøvrigt navnlig været rettet imod at værne Lejerne mod den Mishandling, Husejerne i Kraft af deres stærke Stilling maatte kunne foretage. Herved maa det navnlig have i Erindring, at Lov $9/6$ 1916 om Fastsættelse af Husleje muliggjorde Opsigelse til den Flyttedag, der laa 6 Maaneder efter den, der fulgte nærmest efter Tidspunktet for Indbringelsen af Huslejeforhøjelsen for Nævnet²⁾, hvorfor Indsigelse mod Lejeforhøjelse af Husejerne omgaaende kunde besvares med en Opsigelse, rent bortset fra, at der intet var til Hinder for Opsigelse før Fordring om Forhøjelse. Ved Lov af $22/12$ 1916 om Tillæg til og Ændring i Lov $9/6$ 1916 bestemtes det derfor ogsaa, at de i Lov $9/6$ 1916 omhandlede

¹⁾ Jfr. Sven Røgind: Kjøbenhavnske Boligforhold, 54. Bind, S. 405.

²⁾ Jfr. Indenrigsmin. Medd. i Statstidende $2/11$ 1916.

Lejemaal i Kjøbenhavn—Frederiksberg og i Gentofte Kommuner kun kunde opsiges fra Ejerens Side, naar Huslejenævnet godkender Opsigelsen. Denne Bestemmelse kan efter de vedkommende Kommunalbestyrelses Indstilling ved kgl. Resolution udvides til andre Kommuner (jfr. Indm. Cirk. $\frac{5}{1}$, $\frac{25}{1}$ 1917). Endvidere tilpligter Loven Husejerne i de Kommuner, hvor Nævn er nedsatte, til disse at indberette foretagne Opsigelser m. v. Ved Lov $\frac{23}{1}$ 1917 udstedtes der Forbud mod Nedrivning af Bygninger med Beboelseslejligheder og under $\frac{23}{2}$ 1917 stadfæstedes en ny Lov om Fastsættelse af Husleje til Afløsning af Loven $\frac{9}{6}$ 1916 med dens Supplement af $\frac{22}{12}$ 1916. Loven af $\frac{23}{2}$ (jfr. Indm. Cirk. $\frac{26}{2}$ 1917) samler Bestemmelserne i de to foregaaende Love, dog med visse Ændringer, hvoraf de vigtigste er, at alle Spørgsmaal om Huslejeforhøjelse nu kan indbringes for Nævnet uden Hensyn til Lejlighedens Lejeværdi, og at Spørgsmaalet om Forretningslokalers Leje kan inddrages under særlige Nævn. Forhøjelser af Husleje, der har fundet Sted inden Lov $\frac{22}{12}$ 1916 gav den mere effektive Beskyttelse, kan iflg. Lov $\frac{23}{2}$ 1917 § 4 paany indankes for Nævnet, hvis Forhøjelsen udgjorde mere end 15 $\frac{0}{100}$ af Lejeværdien i Oktober 1914. I § 10 forbydes det at betinge sig eller modtage Ducører ved Indgaaelse af Lejemaal. — Med Hensyn til Forholdene i Hovedstaden skal det anføres, at der indtil Begyndelsen af November var indrømmet Skattelempelser for 1352 Lejligheder paa private Grunde og Skattelempelser og Rentefrihed for 482 Lejligheder paa Kommunens Grunde¹⁾ (jfr. 54. Bd., Side 489), medens der iøvrigt byggedes Barakker og ogsaa opførtes permanente Boliger ved Kommunens Foranstaltning. Men store Vanskeligheder for Tilførsler af de fornødne Materialier til Byggeriel har stadig været til Stede, og man mente derfor, at Inddragning af Pulterkamre og Tørreløfter til Beboelse skulde kunne hjælpe noget. Under $\frac{27}{2}$ 1917 udsendte Kjøbenhavns Kommune Opfordring til de Husejere, der havde Huse, hvis Kvistetage mentes egnede til Beboelse, om at melde sig. Sagen var rejst i Borgerrepræsentationen fra konservativ Side, men mødtes paa Grund af de sociale Misligheder man mente knyttede sig til en saadan

¹⁾ Berl. Tidende $\frac{4}{11}$ 1916.

Ordning, med en Del Kølighed fra frisindet Side. Ved Udgangen af Februar mente man, at der i København—Frederiksberg til April Flyttedag 1917 vilde være ca. 600 Familier husvilde.

Angaaende Detailpriserne i Almindelighed skal henvises til Tabel XI, der viser en stadig fortsat Stigen for saa godt som alle Varer¹⁾. De Foranstaltninger af prisregulerende Art, der har været tagne i den her behandlede Periode, har naturligvis ikke kunnet værne os mod denne verdensomspændende Priskorskydning. De stigende Fragtsatser, der paa Grund af den høje Forsikring gik særligt i Vejret efter Blokadens Indtræden, bærer vel en Del af Skylden herfor, baade direkte og gennem at fordyre alle Raastoffer (navnlig Kul og Koks). Men Knapheden paa alle Varer, der stadig føles mer og mer, er naturligvis ogsaa en prisfordyrende Faktor af uovervindelig Styrke. For de vigtigste og uundværligste Varers Vedkommende kan den bekæmpes gennem Rationering — saalænge der endnu er noget at rationere af. Det er imidlertid ikke Stedet her til at eftervise den Forskydning i den økonomiske Politik, vi gennem de snart tre Krigsaaer har set, fra en Prisreguleringspolitik, undertiden støttet af Omsorg for Forsyning med de Varer, der særlig var Genstand for Prisindgreb, til en mere og mere udpræget Forsyningspolitik, ledsaget af en stadig vanskeligere Kamp mod Prisstigningen. — De lovmæssige Foranstaltninger, der er truffet, har iøvrigt været Indm. Bkg. af ²⁷/₁₁ 1916, hvorefter Repræsentationer for eller Kredse af Erhvervsdrivende ikke maa forhøje Priserne paa Levnedsmidler paa det danske Marked, uden forudgaaende Anmeldelse til Den overordentlige Kommission af ⁸/₈ 1914. Og ved Blokadens Ikrafttræden udstedte Indm. under ¹/₂ 1917 Bkg. om Foranstaltninger til Forebyggelse af utilbørlig Udnyttelse af Konjunkturerne, gaaende ud paa, at der ikke maatte bereg-

¹⁾ Den i statistiske Efterretninger 1916, Nr. 20, offentliggjorte Statistik over Husholdningsforbruget viser da ogsaa Anvendelsen af en stadig stigende Del af Indtægterne til Fødevarer: i en Familie med 1 800 Kr. aarlig Indtægt brugtes før Krigen 45 % til Fødevarer, i 1915: 62 og i 1916: 66 %, og ifølge den i samme Publikation 1917, Nr. 4 offentliggjorte Statistik var Detailprisniveauet fra Juli 1914 til Februar 1917 steget med 46 % (58 % for Fødevarer og 35 % for andre Udgifter).

Tabel XI. Detailpriserne for nogle vigtigere Varer.
(Efter Statistiske Efterretninger).

Hovedstaden (Detailpris i Øre)	En- hed	Juli 1914	Okt. 1916	Nov. 1916	Dec. 1916	Jan. 1917	Feb 191
Rugbrød, ublandet Rug	4 kg	60	89	89	89	89	89
Sigtebrød	kg	26	44	44	44	48	56
Franskbrod	—	35	54	54	54	56	67
Flormel, bedste danske	—	—	38	38	40	42	46
Byggryn, danske	—	27	47	48	49	50	51
Havregryn, danske, i Pakker...	—	38	73	73	73	76	76
Boghvedegryn	—	42	100	100	101	101	103
Semoulegryn	—	38	55	56	56	57	57
Kartoffelmel	—	—	104	120	147	151	150
Risengryn, ord., hele Ris.....	—	64	67	67	69	69	71
Rismel	—	—	60	64	68	70	75
Sagogryn, Tapioca, alm.	—	40	95	104	113	117	126
Flækkeærter	—	—	81	81	81	83	89
Hugget Melis Nr. 1.....	—	44	54	54	54	72 ^{b)}	72
Farin, lyst, Nr. 1.....	—	34	42	42	42	60 ^{c)}	60
Kaffe, Santosblanding (billigste).	—	230	250	276	277	277	282
The, alm. Kongo (billigst).....	—	400	438	442	444	437	443
Svedsker med Sten	—	103	176	191	203	211	217
Hvidtøl, prima	¹ / ₁ Fl.	11	11 ^{b)}	11	11	11	11
Bajersk Øl	¹ / ₂ Fl.	13	15	15	15	15	15
Smør, lurmærket, højeste Pris..	kg	237	375	379	388	385	389
Margarine (animalsk), højeste Pris	—	142	186	186	196	196	196
Vegetabilmargarine	—	122	164	164	172	172	172
Ost, skummetmælks, højeste Pris	—	—	139	138	136	133	131
Æg, nylagte, danske (16 lbs)..	Snes	145	354	392	500	425	416
Sød Mælk	Liter	19	28	28	29	30	30
Oksekød (Forkød), højst	kg	120	238	242	215	206	208
Kalvekød (Forkød), højst.....	—	150	247	254	240	240	235
Hestekød, højst	—	—	216	219	222	214	215
Fersk Svinebov	—	115	120	120	120	120	120
Mørbrad	—	215	310	321	322	315	328
Røget, henløs Skinke.....	—	205	251	255	261	259	260
Svinelever	—	—	90	90	90	90	90
Svinefedt, krydret dansk	—	130	200	200	200	200	200
Ferske Sild, middelstore	Snes	113	60 ^{b)}	64	64	64	64
Torsk, middelstore	kg	—	118	60-90	60-90 ^{d)}	—	—
				76 ^{e)}	76		
Rødspætter, middelstore.....	—	145	201	76-160 ^{b)}	76-160 ^{b)}	—	—
Klipfisk, afnakket, Nr. 1.....	—	75	126	136	142	149	162
Hvidkaal, middelstort Hoved ..	Snes	—	23	26	26	26	30
Gulerødder	kg	—	16	18	19	19	20
Kartofler 1 mindre Partier	—	—	13	13	14	14	14
Køkkensalt, alm.....	—	10	12	12	13	13	13
Brun Sæbe, prima	—	—	50	51	62	66	76
Petroleum, Water White.....	Liter	18	21	21	21	21	21
Skotske Nøddekul	hl	180	565	580	610	695	695
Knuste Gasværkskoks	—	135	275 ^{f)}	275	275	275	350
— Koks fra private Handl.	—	—	420	430	450	540	540

¹⁾ Nr. 1 for denne og følgende Priser.

²⁾ Denne og følgende Notering er fra private Handlende.

³⁾ Denne og følgende Noteringer er pr. kg.

⁴⁾ Maksimalpris fra 20. Novbr.: Vægt 1 kg ell. derunder pr. Stk. 60 Øre pr. kg. Vægt over 1 kg pr. Stk., 90 Øre pr. kg.

⁵⁾ Maksimalpris fra 20. Novbr.: Vægt ¹/₄ kg eller derunder pr. Stk. 76 Øre pr. kg. Vægt over ¹/₄ kg pr. Stk. 160 Øre pr. kg.

⁶⁾ uden Aflevering af Husholdnings-Sukkermærker.

nes nogen Forhøjelse af gældende Priser, medmindre der bevislig var en forøget Udgift ved Erhvervelsen af den paagældende Vare. Denne Foranstaltning blev truffet for at hindre, at de Varer, der allerede laa her i Landet, paa Grund af svigtende Tilførsler urimeligt skulde fordyres. Endvidere forbød Indm. Bkg. ¹⁵/₂ 1917, at der ved Salg af en Vare, paa hvilken der er Maximalpris, eller hvis Pris er reguleret ved offentlig Foranstaltning, af Sælgeren stilledes som Betingelse, at Køberen helt eller delvis skulde aftage sit Forbrug af andre Varer hos ham. — Under ²/₁₁ 1916 udnævntes 3 Kvinder til Medlemmer af Den overordentlige Kommission, efter at man fra forskellige Kvindeorganisationer havde agiteret ivrigt herfor. Hensigten hermed var vel bl. a. at skabe en Repræsentation for de under Dyrtiden stærkt lidende Husmødre. For mere direkte at komme disse til Hjælp foreslog Kontorchef J. Warming Oprettelsen af et Husholdningsudvalg, der skulde fungere som teknisk Raadgiver for Husmødre. Dette Forslag drøftedes af Den overordentlige Kommission i et Møde den ²⁸/₂ 1917. — Endelig skal det nævnes, at Formen for et Samarbejde mellem Indenrigsministeriet og Landbruget efter Landbrugsraadets Ophævelse (54. Bind, S. 297) i Februar 1917 ordnedes derhen, at Landboforeningerne valgte 5 og Husmandsforeningerne 5 Repræsentanter til sammen med Den overordentlige Kommissions 3 landbrugskyndige Medlemmer at drøfte saadanne Spørgsmaal, til hvis Løsning Regeringen ønskede Landbrugets Medvirkning.

Landbruget.

I Afsnittet om Prisregulering og Priser er omtalt de fleste af de Spørgsmaal, der angaar Landbrugets økonomiske Forhold i den her behandlede Periode. Det skal dog endnu i dette Afsnit nævnes, at Forhandlingerne om en fornyet Hesteeksport førte til, at Justitsministeriet under ¹³/₁₀ 1916 i Tiden indtil ¹/₁₂ 1916 tillod Udførsel til Tyskland af 3 000 Vallaker og Hopper i Alderen 4—12 Aar. Til Gen­ gæld skulde vi have Sukkerroefrø, Farvestoffer, Valsetraad

til Søm m. v. — Ved den store Mund- og Klovsyge-epidemi i 1916 paaførtes der Landet et Tab, der er beregnet til i alt $7\frac{1}{4}$ Mill. Kr.¹⁾ — Det skal endvidere nævnes, at Spørgsmaalet om det for Landbruget saa nødvendige Chilisalpeter har spillet en stor Rolle i den her behandlede Periode. Under $6/10$ 1916 meddeltes det²⁾, at der under Indenrigsministerens Forsæde var afsluttet en Overenskomst om, at Dansk Andels-Gødningsforretning skulde have en saadan Forsyning af Chilisalpeter, som var nødvendig til dens Andelshaveres Forbrug. Overenskomsten var sluttet ved Imødekommenhed fra Grosserer-Societetet, idet dette fraveg sit Princip om kun at udstede de til Importen nødvendige Garanti-Erklæringer overfor England til saadanne Forretninger, der havde indført en Vare før Krigen og ved Imødekommenhed fra Det danske Gødningskompagnis Side, der ogsaa som tidligere nævnt (54. Bind, S. 300) var gaaet ind paa kun at beregne sig en vis Maximalfortjeneste (den samme Fortjeneste pr. Sæk som før Krigen). Naar der tiltrods herfor dog har været megen Uro om dette Spørgsmaal, har det ligget i, at Gødningskompagniet først fik de for det bestemte Ladninger frem, medens de Ladninger, der med Ø. K.'s Baade skulde komme til Andelsselskabet, kom senere³⁾. Iøvrigt fastsattes ved Indm. Bkg. $20/11$ 1916 en Maximalpris paa Chilisalpeter til Forbruger af 37 Kr. pr. 100 kg, samtidig med at det ved Forhandlinger med den engelske Regering lykkedes at faa frigivet indtil 44 000 t. Dette Resultat forelaa mod Slutningen af Januar 1917, saaledes at vi, da Blokaden traadte i Kraft den 1. Februar, ikke paa langt nær havde det Kvantum her i Landet, vi skulde bruge, og som det gennem de langvarige Forhandlinger var lykkedes at faa Tilsagn om at faa igennem. Som den første af den Række Foranstaltninger, som Indm. fore-

¹⁾ Berl. Tidende $7/10$ 1916.

²⁾ Berl. Tidende $6/10$ 1916, hvori en Oversigt over de paagældende Forhandlinger er givet af den overordentlige Kommissions Formand, Overformynder M. P. Friis.

³⁾ Det er iøvrigt ikke her Stedet at gaa nærmere ind paa de særlige Forhold, der har præget disse Spørgsmaal — det maa være forbeholdt senere Tider —, dertil er der for megen Politik, saavel indenrigsk som udenrigsk i dem, ligesom ogsaa Spørgsmaalet om Ø.K.s og Etatsraad H. N. Andersens Betydning for Landet i disse Aar først senere vil kunne udredes.

tog Foraaret igennem til en ligelig Fordeling af den Chilisalpeter, vi havde, udstedtes da ved Indm. Bkg. af $\frac{2}{2}$ 1917 Forbud mod indtil videre at udlevere nogen som helst Chilisalpeter fra Lagre her i Landet.

Det skal endnu i dette Afsnit anføres, at den tyske Blokade-Erklæring naturligvis straks standsede hele vor Landbrugsudførelse. Men da Retningslinien for vor Exportpolitik i de Dage fra Regeringen var angivet derhen, at Fordelingsforholdet mellem Exporten sydpaa og vestpaa skulde opretholdes uforandret, bidrog Landbruget hertil ved at opretholde sin Produktion og oplagre de Varer, der skulde til England, indtil Mulighederne herfor atter kom til Stede.

Haandværk og Industri samt Arbejdsmarkedet.

Ogsaa i den her behandlede Periode har Haandværk og Industri kunnet arbejde under gode Forhold, herom vidner baade Tabel III b om de industrielle Aktieselskabers Udbytte og Tabel XIII over Arbejdsløsheden, jfr. navnlig den jævne Nedgang i Arbejdsløsheden fra 1914 til 1915 til 1916. Naar Resultatet af Aaret 1916's Arbejde saaledes maa karakteriseres som tilfredsstillende, betyder denne Karakteristik dog ikke nogen udelukkende Dans paa Roser. Verdensmarkedets almindelige Vareknaphed sammen med den stadigt skarpere økonomiske Krig og sluttelig Blokaden har betydet stadigt vanskeligere Tilførselsforhold¹⁾ for Raastoffer og Brændsel. Herunder har naturligvis det til Grund for den engelske Rationering lagte System: kun at tillade den samme Indførsel som før Krigen, foranlediget særlige Besværigheder, fordi Udeblivelsen af en Række færdige Industriprodukter (navnlig fra Tyskland) maatte kræve en forøget Import af Halvfabrikata og Raastoffer til disse Varer, hvis der da ikke skulde blive Mangel. Men en saadan Indførsel af Raastoffer havde jo ikke fundet Sted før Krigen og tillodes derfor ugerne. At Priserne paa alle Varer, der

¹⁾ Jfr. Ingeniør Alex. Foss: Krigen og de danske Erhverv, Nationaltidende $\frac{2}{10}$ 1916.

Tabel XII. Arbejdsløsheden blandt de organiserede Arbejdere.

		Slutningen af Januar		Slutningen af Februar		Slutningen af Marts		Slutningen af April ¹⁾	
		Antal Medl.	Arbløsheds %	Antal Medl.	Arbløsheds %	Antal Medl.	Arbløsheds %	Antal Medl.	Arbløsheds %
Bygnings- og Møbelindustri	1917	28 609	23.2	28 443	23.1	28 486	24.2	29 152	1.1
	1916	26 178	28.1	26 198	29.5	26 323	22.0	26 428	7.1
Arbejdsmænd..	1917	32 232	16.5	32 808	21.1	33 308	20.6	51 464	9.1
	1916	32 360	17.1	32 638	17.1	33 036	14.2	33 243	8.1
Fabrikfag m. v.	1917	90 626	2.5	90 750	3.6	91 081	4.2	92 070	4.1
	1916	80 407	3.2	81 526	4.9	81 987	2.7	82 452	2.1
Tilsammen..	1917	151 467	9.4	152 001	10.0	152 875	11.0	172 686	5.4
	1916	138 945	11.2	140 362	12.2	141 346	9.0	142 123	4.1

¹⁾ For Aaret 1917: den 5. Maj.

skulde anvendes i Produktionen, har været stigende, turde derimod have været af mindre Betydning paa et Tidspunkt, hvor der var ringe eller ingen Konkurrence og hvor den, der overhovedet havde en Vare at sælge, næsten kunde kræve en hvilken som helst Betaling for den.

De Industrier, der, efter hvad der er kommet offentligt frem, har haft særlige Besværligheder, er stadig Tekstil- og Jernindustrien (Jfr. Tabel XIII). Ved Slutningen af Februar standsede saaledes det første Bomuldsspinderi af Mangel paa Raastoffer (navnlig Raabomuld fra England). Endvidere led Jernindustrien ved svigtende Tilførsler fra Tyskland (jfr. 54. Bind, S. 492), paa hvilke man søgte at raade Baad ved Udsendelse af særlig sagkyndige til Forhandling med de tyske Myndigheder. Der oprettedes herefter i November 1916 en „Jerncentral“, der mellem de interesserede Virksomheder skulde fordele det Raajern, Tyskland kunde afse til Udførsel til os, idet de tyske Værker selv var stærkt optagne med Hærleverancer og andet Indlandsforbrug. Det synes at være ganske minimalt, hvad vi trods de store Anstrængelser fik ind og det til meget høje Priser¹⁾. Det er antydnet, at Priserne paa Raastoffet holdtes højt og paa

¹⁾ Berl. Tidende ^{15/1} 1917.

Tabel XIII. Arbejdsløsheden i enkelte Fag.

	Talte Med- lemmer	Arbejdsløshedsprocent						
		^{5/5} 1917	^{5/5} 1917	^{31/12} 1916	1916 gsntl.	1915 gsntl.	1914 gsntl.	^{22/8} 1914
Bageri- og Konditorarb. ¹⁾	3 012	13,2	8,1	7,0	7,1	9,3	11,8	7,3
Bryggeriarbejdere	4 170	0,8	0,5	0,5	1,0	0,7	2,0	0,2
Slagteriarbejdere	3 335	3,8	1,8	2,4	2,0	0,8	3,8	0,9
Tobaksarbejdere	7 234	0,7	1,8	2,0	1,9	5,9	9,9	4,2
Tekstilarbejdere	7 519	13,1	0,4	0,8	2,1	6,2	12,9	3,7
Skrædere	6 595	1,0	3,9	3,7	6,5	6,7	15,9	4,6
Skotøjsarbejdere	3 379	1,0	1,2	1,2	2,3	3,4	3,2	5,7
Murere	6 894	2,4	15,5	15,8	21,9	17,6	4,9	1,0
Hustømrere	4 494	1,9	3,4	5,3	13,1	11,8	2,8	0,9
Snedkere	8 640	1,9	3,0	3,7	12,0	13,5	13,5	5,8
Malere	4 700	"	34,5	14,2	18,8	22,3	20,0	2,5
Sadelmagere og Tapets.	1 710	2,2	3,6	3,4	3,4	9,3	19,2	8,9
Træindustriarbejdere	3 261	2,9	8,0	2,9	4,2	6,0	10,1	1,1
Blikkenslagere	1 272	2,7	1,6	2,6	5,6	5,6	4,6	1,8
Smede og Maskinarbejd.	16 697	2,7	2,1	1,5	2,1	4,8	5,9	3,8
Formere	1 624	8,0	11,2	8,9	6,6	13,0	13,5	9,2
Elektrikere	1 822	5,0	1,2	3,0	4,8	3,0	7,3	1,3
Papirindustriarbejdere	1 293	1,2	0,1	0,3	0,2	0,8	2,2	0,1
Bogbindere	2 137	2,2	0,3	1,6	7,3	9,9	34,2	—
Typografer	4 271	3,2	3,5	3,2	6,5	6,9	13,4	5,3
Jord- og Betonarbejdere	3 350	8,2	21,9	18,8	16,5	20,2	4,0	4,0
Fabrikarbejdere	1 952	3,6	2,3	3,4	2,3	6,4	2,8	3,1
Havnearbejdere	2 400	66,7	35,4	24,6	32,2	30,9	73,7	10,5

¹⁾ Stigningen i Bagerens Arbejdsløshed maa skyldes Brødrationeringen.

den færdige Vare forholdsvis meget lavere, for derigennem at støtte den tyske Industris Konkurrenceevne. Paa tilsvarende Maade synes det at være gaaet en forholdsvis ny Industri her i Landet: Vinduesglas, der har maattet standse, fordi Prisen paa Raastofferne bragte Prisen paa det færdige Produkt højere op, end den Pris, til hvilken der kunde importeres færdigt Vinduesglas. Paa den anden Side har krigsførende Landes svigtende Leveringsevne aabnet Muligheder for nye Industrier. Det har f. Eks. saaledes været

meddelt, at Forsøg paa Etablering af en hjemlig Farveindustri var godt paa Veje til at lykkes, saaledes at vi for nogle Specialiteters Vedkommende skulde kunne frigøre os fra den tyske Farveindustri. Ogsaa paa et andet Omraade har man rustet sig til efter Krigen at værne om det indenlandske Marked, der nu er erobret: i Oktober 1916 sammensluttedes en Række Skotøjsfabrikker under M. J. Ballins Sønners og Hertz's Garveri- og Skotøjsfabriks Auspicier for at muliggøre en saa rationel Produktion, at Konkurrencen kunde tages op med Udlandet. — Det Samarbejde, Krigen paa mange Omraader har tvunget de kjøbenhavnske Brødfabrikker til, førte i Februar 1917 til en Sammenslutning af dem alle i „A/S Københavns Brødfabrikker“. Med Sammenslutningen skulde følge Fællesindkøb af Raaprodukter m. v. i videst muligt Omfang, ligesom selve Produktionen skulde centraliseres.

Endelig har Haandværket og den mindre Industri paa-begyndt Dannelsen af Foreninger efter Andelssystemet til Indkøb af Raastoffer m. v. samt til Salg dels paa Hjemme-markedet, dels til Export.

Handel (herunder Udførselsforbud) og Samfærdsel.

I den her behandlede Periode er der udstedt følgende nye Udførselsforbud:

Hvidkaal ^{6/10} 1916.

Al Slags fersk Fisk kan kun udføres gennem de af Landbrugsministeriet godkendte Exportvirksomheder ^{11/10} 1916.

Raa Hestehuder i enhver Tilstand ^{17/10} 1916.

Hestehale- og Hestemankehaar samt Kohalehaar ^{17/10} 1916.

Søgræs i spunden Tilstand til Kurvemagerbrug ^{17/10} 1916.

Al Slags Frø maa kun udføres mod Attest m. v. ^{30/10} 1916.

Al Slags trukken Jern- og Staaltraad m. v. samt Hesteskosøm ^{6/11} 1916.

Grønsager ^{8/11} 1916.

Ændringer i Reglerne for Fedtindholdet i den udførselstilladte Ost ^{8/11} 1916.

Udførselen af Kalveskind maa kun foregaa over bestemte Byer ^{15/11} 1916.

Udførselen af Hornkvæg, Faar og Geder kan endvidere (Bkg. ^{7/11} og ^{12/11} 1916) foregaa over Slagelse og Hobro ^{17/11} 1916.

Fosforsyre ¹⁸/₁₁ 1916.
 Afbarkede Vidier ²⁰/₁₂ 1916.
 Gammelt Jern og Staal samt -affald ²⁰/₁₂ 1916.
 Raacelluloid og Celluloidaffald ¹⁰/₁ 1917.
 Alle Trykfarver ¹⁰/₁ 1917.
 Froafrensning og -affald samt Ukrudtsfrø ¹²/₁ 1917.
 Jernbaneskiner, ny og brugte ¹³/₁ 1917.
 Hjorteskind ¹³/₁ 1917.
 Naturgødning ¹³/₁ 1917.
 Blaamuslinger ²⁰/₁ 1917.
 Al Slags Lim ²⁰/₁ 1917.
 Cellophan (Sterofil) ⁷/₂ 1917.
 Plantefibre og Kapok ¹⁴/₂ 1917.
 Mur- og Tagsten ²²/₂ 1917.
 Jernbjælker ²²/₂ 1917.
 Bast og Bastvarer ²/₃ 1917.
 Ringe og Hægter til Fodtøj og Støvleknapper ²/₃ 1917.

Det skal paa dette Sted endvidere anføres, at Loven om Betalingshenstand med Pantegæld ved Lov ²²/₁₂ 1916 forlængede til ³⁰/₆ 1917.

Under ²¹/₁₂ 1916 sluttedes en Handelsoverenskomst med Italien efter de samme Principer som for de gældende Overenskomster¹⁾ med andre krigsførende Lande, og Omraadet for Indførselen af Varer under Grosserer-Societetets Komité's og Industriraadets Garanti udvidedes i Overensstemmelse hermed. — Det er allerede tidligere i disse Oversigter anført, at disse Overenskomster ikke værnede os imod en Række Overgreb, navnlig fra engelsk Side, hvoraf vel nok de alvorligste var Tilbageholdelse af Varer fra Island til Danmark og end mere Beslaglæggelse af den danske Stats Varer paa Vej fra Grønland til Danmark.

Men af større Betydning end noget andet Forhold eller nogen anden Begivenhed siden Krigens Udbrud, først for Skibsfarten og siden for alle Grene af dansk Erhvervsliv og for danske Forbrugere blev dog Tysklands Blokadeerklæring af ³¹/₁ 1917 mod England²⁾. Allerede i den

¹⁾ Ved Lov ¹⁵/₁₂ 1916 forlængedes Lov ⁵/₄ 1916 om Straf for Brud paa Erklæring afgivet til Grosserer-Societetets Komité eller Industriraadet om, hvorledes der vil være at forholde med indførte Varer.

²⁾ I en længere motiveret Note, der overrakte Tyskland og Østerrig-Ungarn ¹³/₂ 1917 protesterede de tre nordiske Riger mod Blokadens folkeretlige Tilladelighed.

Tabel XIV. Oversigt over Korn-, Kul- og Træfragterne efter Dansk Søfartstidende

	Korn fra Havn paa Amerikas Østkyst til skandinavisk Havn	Kul fra engelsk Østkysthavn (Tynen, Blyth) til dansk Havn for Baade c. 1 500—2 000 Tons	forarbejdet Trælast fra Østersøhavn til London
	sh. pr. qr.	sh. pr. Ton	sh. pr. Strd.
August 18 ..1914	—	$9\frac{0}{0}$ à $10\frac{0}{0}$	—
November 24 —	$6\frac{0}{0}$ à $7\frac{3}{3}$	$9\frac{0}{0}$ à $10\frac{0}{0}$	40, c
Februar 25..1915	$14\frac{0}{0}$	$21\frac{0}{0}$	—
April 22.... —	$9\frac{0}{0}$ à $10\frac{0}{0}$	$15\frac{0}{0}$ à $17\frac{0}{0}$	$70\frac{0}{0}$ à $80\frac{0}{0}$
Juli 22..... —	$10\frac{3}{3}$	$15\frac{0}{0}$ à $16\frac{0}{0}$	$95\frac{0}{0}$ à $100\frac{0}{0}$
September 30 —	$12\frac{0}{0}$ à $12\frac{6}{6}$	$12\frac{0}{0}$ à $13\frac{6}{6}$	95, 0
November 25 —	15 à $15\frac{1}{2}$ ¹⁾	$18\frac{0}{0}$ à $19\frac{0}{0}$	—
December 23 —	18	20 ¹⁾	120 ¹⁾
Februar 16..1916	$18\frac{1}{4}$ à $18\frac{1}{2}$	22	—
Marts 22 ... —	19	27 à 28	200
April 19.... —	22 à $22\frac{1}{2}$	32 à 40	220 à 230
Maj 3..... —	$22\frac{1}{2}$ à 23	40 à 42	c. 200
— 31..... —	22	37 à 38	190 à 200
Juni 14 —	23	35	160
— 28..... —	21 à 22	—	130 à 140
Juli 5..... —	—	33 à 35	190
— 26..... —	20 à 21	—	75 à 80
August 9 ... —	$21\frac{1}{2}$ à 22	30	c. 80
— 30 ... —	20 à 21	27 à 29	120 à 130
Septbr. 13 .. —	20 à 21	26 à $26\frac{1}{2}$	130
Oktbr. 4 ... —	20 à $20\frac{1}{2}$	26 à 27	150
— 11 ... —	—	25 à 26	155 à 160
— 18 ... —	20 à 21	26 à 27	155
— 25 ... —	21 à 22	28 à 30	—
— 31 ... —	$21\frac{1}{2}$ à 22	30 à 32	150 à 160
Novbr. 7 ... —	23	36 à 37	135 à 145
— 14 ... —	$22\frac{1}{2}$ à 23	38 à 39	150 à 155
— 28 ... —	25	39 à 40	155 à 160
Decbr. 6 ... —	27 à $27\frac{1}{2}$	40 à 41	—
— 12 ... —	$27\frac{1}{2}$ à 28	46 à 47	170 à 175
— 19 ... —	25	50	—
Januar 4 ...1917	—	59 à 60	—
— 25 ... —	27 à 28	75	—
Februar 4... —	27 à $27\frac{1}{2}$	75 à 77	145
Marts 27 ... —	26	120 à 130	250 ²⁾

. betyder, at Noteringen er uforandret.

— betyder, at ingen Notering foreligger.

1) Kroner her og følgende Noteringer.

2) Fra Gøteborg.

sidste Uge af Januar bragte „Verdens Gang“ et længere Telegram fra Malmø om, at Tyskland i en nær Fremtid agtede at erklære de britiske Øer for fuldstændig blokerede. Det er betegnende for mangt og meget, at man erklærede Telegrammet for en Børsmanøvre og dets Indhold for en „And“¹⁾. I den Note, som Tyskland ^{31/1} 1917 tilstillede de „neutrale“ Regeringer sammen med Meddelelsen om Afspærringen og dens Omfang, fremhæves det, at efter at England foranledigede, at Centralmagterne i December 1916 fik Afslag paa deres Henstilling om Forsøg paa Fred, maatte man nu med al Magt søge at faa Krigen endt. Til dette Formaal trak man en Zone om England, og indenfor denne Zone vilde enhver Sejlads efter ^{5/2} 1917 „uden videre blive forhindret med alle til Raadighed staaende Midler“, d. v. s. Skibene vilde uden Varsel blive torpederede. Disse Meddelelser havde — som allerede tidligere omtalt paa flere Steder i denne Oversigt — en øjeblikkelig og næsten fuldstændig Lammelse af vor Skibsfart til Følge. Imidlertid udførtes der naturligvis overalt fra ledende Side i vort Samfund et stort Arbejde for at skabe Udveje af den faretruende Stilling, vort Erhvervsliv og vore Forsyninger var komne i ved Blokaden. I denne Sammenhæng skal det anføres, at der paa Grosserer-Societetets Komités og Industriraadets Initiativ med Regeringens Billigelse den ^{23/2} 1917 dannedes et „Erhvervenes Fællesudvalg“ med Repræsentation for Handel, Industri, Landbrug og Skibsfart. Og efter at en Række Forhandlinger mellem Søfolkene og Reederne havde ført til betydelige Forhøjelser af Ulykkesforsikringen og Krigstillæget aabnedes der atter Muligheder for en delvis Genoptagelse af Sejladsen²⁾. Denne havde iøvrigt ogsaa haft store Vanskeligheder ved den usædvanlig strænge Vinter, der lukkede Sunde og Bælter og besværliggjorde Sejladsen højt op i Kattegat. Men tillige gjorde Spørgsmaalet om en tilfredsstillende Ordning af Krigsforsik-

¹⁾ Berl. Tidende ^{25/1} 1917.

²⁾ De nærmere Forhold vedrørende samtlige disse Spørgsmaal vil først senere kunne belyses. Presseindiskretioner om herhenhørende Forhandlinger vakte megen Opsigt og afstedkom betydelige Vanskeligheder. (Politiken ^{1/3} 1917). Efter Udgangen af den her behandlede Periode forbød Regeringen enhver Omtale af indgaaede og udgaaede Skibe.

ringen for Skibe og Varer sig gældende, idet man ved Blokadens Udbrud fra Instituternes Side nægtede at tegne Forsikring¹⁾. Ogsaa dette Forhold bragtes dog i Orden, men Omfanget af den Risiko, man mente at løbe, viser sig klart i den Stigning i Fragtsatserne (hvoraf Dækning for Risikopræmie jo skal tages), Tabel XIV bærer Vidne om. Det skal endnu nævnes, at umiddelbart før Blokadens Ikrafttræden vendte en Delegation af Redere med Etatsraad H. N. Andersen i Spidsen tilbage fra England, hvor de havde forhandlet om rimelige Kaar for den danske Skibsfart. Forholdet var nemlig det, at England gennem længere Tid som Betingelse for at forsyne neutrale Skibe med Bunkers krævede Returfragt eller Pligtrejse som Vederlag. I Foraaet 1916 kom Kravet om Returfragter som Betingelse for at at faa Kul, derefter desuden Forlangendet om Kulrejser til Frankrig eller andet med England allieret Land til Maximalfragter. Disse Krav skærpedes Tid efter anden, Pligtrejsernes Tal blev større og større. Henimod Slutningen af Aaret — da Isen kom — blev det stadig vanskeligere at skaffe Returlaster fra Nord- og Østersøen (f. Eks. Træ fra Østersøen eller Erts fra Narvik); der krævedes da Kompensationsrejser f. Eks. med Kul fra England til sydfransk Havn, saasom Bordeaux, og Returfragt til England med Erts fra Spanien. En saadan Dobbeltrejse krævedes eksempelvis udført for at faa Lov til at gøre én Kulrejse England-Danmark. For den længere Farts Vedkommende — f. Eks. med Korn fra Amerika til Danmark ell. a. — gjaldt tilsvarende Hoveribetingelser; for at nogle af et Selskabs Skibe kan gaa i saadan Fart, maa andre af dets Skibe udføre Pligtrejser²⁾. Det var for at skaffe disse Kaar mildnede, at den nævnte Rederdelegation rejste til London — men saa kom altsaa Blokaden.

Angaaende den danske Skibsfarts Forhold skal det iøvrigt anføres, at Bruttoindtægten i 1916 ifølge Fragtnævnets Opgørelse³⁾ har udgjort 380 Mill. Kr., hvoraf Netto-

¹⁾ Under ²⁷/₁₂ 1916 meddeltes det, at en Del Medlemmer af Dansk Dampskibsrederiforening havde dannet en „gensidig Krigsinteressesforsikring“ til Dækning af den Risiko ud over 15 % over Skibets Casco, som den danske Krigsforsikring for Skibe ikke dækker.

²⁾ Berl. Tidende ⁷/₁₂ 1916.

³⁾ Rigsdagstidende 19¹⁶ 17, A, Sp. 5007.

gevinsten skulde andrage 163 Mill. Kr., mod i 1913 henholdsvis 102 Mill. og 10 Mill. Kr. Indtægtsstigningen har saaledes været meget betydelig, og er beregnet efter at samtlige afholdte Udgifter er trukne fra, ogsaa Skibsfartens Bidrag til Landets nødvendigste Tilførsler gennem de billige Kulfragter og i rede Penge (Lov ¹²/₅ 1916; forlænget ved Lov ²²/₁₂ 1916 og ¹/₂ 1917 til ¹/₃ 1917, idet dog Lov ¹/₃ 1917 efter Blokadens Ikrafttræden ophæver Afgiften for Februar Maaned, men bibeholder Fragtnævnet). Det skal dog anføres, at en meget betydelig Del af denne Merindtægt er indtjent gennem Fart i fremmede Farvande. Da man frygtede for, at de gunstige Konjunkturer, som dér raadede, skulde føre for stor Del af den danske Tonnage bort fra Farten paa Danmark, og derigennem forøge de vanskelige Tilførsler, forbødes det ved Indm. Bkg. ⁶/₁ 1917 at bortfragte Skibe paa Tid (time-charter) uden efter dertil indhentet Tilladelse, der gaves af Handelsministeriet efter Fragtnævnets Indstilling. -- Endelig skal det nævnes, at ved Lov ¹³/₁₀ 1916 forlængedes Lov ⁷/₅ 1915 om Registrerings-Certifikat til ¹⁵/₅ 1917, saaledes at intet Skib kan erholde Nationalitets- eller Registreringscertifikat uden Regeringens Tilladelse, og — som en ny Bestemmelse — at nyt Certifikat kan Regeringen forlange udstedt, naar Skibet skifter Ejer, en Foranstaltning, der var sat ind som Betyggelse paa en Tid, hvor nye Kredse dukkede op som Skibejere. Hele Loven tilsigter jo en Kontrol med, at et Skib ikke kan føre dansk Flag i Strid med gældende folkeretlige Bestemmelser, eller blive anvendt paa en Maade, der kunde skabe Vanskeligheder for dansk Søfart.

Med Hensyn til Transportforholdene til Lands skal det anføres, at Statsbanerne i den her behandlede Periode som sædvanlig har lidt under Vognmangel og Mangel paa andet Materiel, og at man fra ¹²/₂ 1917, da der efter Blokadens Ikrafttræden opstod Fare for at Kulbeholdningerne skulde slippe op, indskrænkede Toggangen til og fra København, en Indskrænkning, der snart efter skulde fortsættes i stadig stærkere Grad for det hele Land. Postvæsenet fulgte med ved at indskrænke Antallet af Brevombæringer.

Endnu skal det i dette Afsnit anføres, at ved Siden af det Arbejde, Erhvervslivets ledende Mænd udfører for Dagen og Vejen, har der ogsaa været Tid til at planlægge

store nye Foretagender med kommende fredelige Forhold for Øje. Der er saaledes i Efteraaret 1916 under henholdsvis Landmandsbankens og Handelsbankens Auspicier dannet to store oversøiske Handelsselskaber, vel nærmest med Indførsel fra og Export til Sydamerika for Øje.

Andre Spørgsmaal.

Vedrørende Sikringsstyrken skal det meddeles, at ca. $\frac{1}{11}$ 1916 forhøjedes Indkvarteringsgodtgørelsen med 20 Øre til 122 Øre pr. Dag. I Oktober tilstodes der de værnepligtige Tilladelse til at yde Kvarterværterne Bistand ved Roeoptagning. I Januar bemyndigede Krigsministeriet Soldaterforeningen „Dannevirke“ til at danne Bindeleddet mellem de militære Afdelinger og Centralarbejdsanvisningen for derved at bidrage til, at de værnepligtige Soldater straks efter Hjemsendelsen kan faa et passende Erhverv. — Ved Lov $\frac{30}{1}$ 1917 forlængedes „Krigspresseloven“, hvorefter den ifalder Straf, der beskylder Statsmyndigheder for Mangel paa Upartiskhed overfor krigsførende Lande eller ophidser Befolkningen mod en krigsførende Nation.

Oversigten er ført frem til $\frac{1}{3}$ 1917.
